БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 216(5108)
Воскресенье
Октябриин
27
1946 он

Сэн 20 мүнгэн

БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ ба ВКП(б)-гэй Обкомдо

Ород алфавит дээрэ зохёогдоhон бурят-монгол үзэг бэшэгтэ арад зониие hургаха хэмжээнүүд тушаа

„Бурят-монгол үзэг бэшэгые ород алфавитда оруулха тухай" 1939 оной апрелиин 28-да Бурят-Монгол АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гаргаhан Указ тон хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэжэ байна гэжэ БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Обкомой бюро тэмдэглэбэ.

Республикын гэгээрэлэй Министерство, аймагуудай советскэ ба партийна органууд болбол ород алфавит дээрэ зохёогдоhон үзэг бэшэгтэ бурят-монгол зониие hургаха ябадал эмхидхээгүй байна. Үргэн олон зон, мүн тэрэшэлэн партийна ба советскэ эдибхитэнэй нилээд олонхи хубинь бурят-монгол хэлээр уншажа ба бэшэжэ шадахагүй, энэ хэлэн дээрэ гарадаг газетэ ба литературые хэрэглэжэ шадахагүй байна, энэ хадаа нийтэ-политическэ хүдэлмэриие ябуулха ба республикын арад зониие илейнэ талаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн hаалта болоно.

Имэ байдалые огто тэсэшэгүй гэжэ тоолоод, ород алфавит дээрэ зохёогдоhон үзэг бэшэгтэ бурят-монгол зоной ехэ наhатаниие hургаха хэрэг шуул шангадхахын зорилгоор, БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Обкомой бюро иигэжэ тогтообо:

Республикын гэгээрэлэй Министерство, ажалшадай депутадуудай городской районно ба аймагай соведүүдэй гүйсэдкомууд, ВКП(б)-гэй горкомууд, райкомууд ба айкомуудые, предприятинууд ба албан газарнуудай хүтэлбэрилэгшэдые уялгалха:

а) 1946 оной декабриин I болтор ород алфавит дээрэ зохёогдоhон үзэг бэшэгые мэдэхэгүй байhан 14-hөө 55 хүртэр наhанай бурят-монгол зоной тодорхой тоо бүридхэл абаха, тэдэ зониие түрэлхи хэлэндэнь энэ алфавит дээрэ hургаха ябадалые эмхидхэжэ, 1948 оной майн I болтор дүүргэхэ;

б) 1946 оной декабриин I болтор интеллигенциин, партийна, советскэ ба колхозно эдибхитэнэй дундаhаа багшанар, культармеецүүдые шэлэжэ абаад, ород алфавит дээрэ зохёогдоhон бурят-монгол үзэг бэшэгтэ арад зониие hургаха тушаа инструктивно-методическа зүблөөнүүдые тэдэнтэй үнгэргэхэ;

в) 1946 оной декабриин 15-hаа бүхы колхозууд, предприятинуудта, үзэг бэшэг мэдэхэгүй ба бага мэдэхэ хүнүүдэй hургуулинуудта занятинуудые ба ород алфавит дээрэ зохёогдоhон үзэг бэшэгтэ бурят-монгол арад зониие тус бүридэнь ба бүлэг бүлэгөөрынь hургаха ябадалые эхилхэ.

Ород алфавит дээрэ зохёогдоhон бурят-монгол үзэг бэшэгые бүхы бурят-монгол хүдэлмэрилэгшэдэй шудалха кружогуудые 1946 оной декабриин 15-hаа эхилжэ өөhэдтөө эмхилхэхыень советскэ, партийна ба ажахын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдые уялгалха.

Саашанхи практическа хүдэлмэридэнь хэрэгтэй болохо эрдэм мэдэрэлые хүсэд хангаха программын ёhоор, бүхы курснууд, таhагууд ба факультедүүдтэ бурят-монгол хэлэ бэшэгые бурят-монгол hурагшад, студентнүүд ба курсантнуудай шудалха ябадалые 1946 оной декабриин 15-haa эхилхыень hуралсалай заведенинүүдэй директорнүүд ба курснуудые даагшадые уялгалха.

Ород алфавит дээрэ зохёогдоhон бурят-монгол үзэг бэшэгтэ hургаха талаар программа ба методическа заабаринуудые культура ба экономикын научно-шэнжэлэлгын институдтай суг хамта бэлдэжэ, 1946 оной декабриин 1-дэ гаргахыень гэгээрэлэй Министерство ба Бурмонгизые уялгалха.

Хүтэлбэрилхы бурят-монгол хүдэлмэрилэгшэд ба интеллигенциин дунда „Бурят-Монголой Үнэн" ба бурят-монгол хэлэн дээрэ гарадаг уранhайханай ба олониитын-политическэ литература тарааха ябадалые шангадхаха талаар хэмжээнүүдые абахыень ба хүдөөгэй арад зоной үмэнэ хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд болон интеллигенциин политическэ темэтэй элидхэлнүүдые ба эрдэм ухаанай элдэб hалбаринуудта тушаа лекцинүүдые бурят-монгол хэлэн дээрэ саг үргэлжэ хэжэ байдаг болгохыень ВКП(б)-гэй обкомой пропаганда ба агитациин таhагые уялгалха.

Ород алфавит дээрэ зохёогдоhон бурят-монгол үзэг бэшэгые арад зоной, партийна ба советскэ эдибхитэнэй шудалжа байhанай ябасые газетэнүүдэй хуудаhануудта дээрэ саг үргэлжэ бэшэжэ байхыень республиканска ба аймагуудай газетэнүүдэй редакторнуудые уялгалха.

Арад зониие hургалгын нэгэдэхи шатын дүнгүүдые гаргаха талаар республиканска зүблөө 1947 оной июль hарада үнгэргэхыень гэгээрэлэй Министерстводо даалгаха.

Энэ тогтоолой дүүргэлтын хойноhоо шалгалта хэжэ байхыень БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Хангалов ба ВКП(б)-гэй Обкомой пропаганда ба агитациин хэрэгые эрхилхэ секретарь нүхэр Казаковта даалгаха.

Шэнэ алфавит нэбтэрүүлхэ ябадал—бүгэдэ арадай хэрэг мүн

Бурят зон эрдэм номдо hуриха гэжэ эртэ урданhаа хойшо оролдожо ябаhан түүхэтэй. «hураhан — далай, hураагүй балай» гэжэ хэлэдэг шье hаа, манай арад өөрынгөө тэрэ дура хүсэлые дүүргэжэ шададаггүй hэн. Соел культуратай болохо гэhэн али бүхы hэдэлгэ хаанта Россиин үедэ хатуугаар хабшагдажа байдаг байгаа.

Гансахан лэ агуухэ Октябрьска Социалистическэ революциин ашаар манай ороной хэдэн олон бага яhатан эрдэм шудалха арга олобо. Социалистическэ байгуулалта болбол эрдэм гэгээрэл тээшэ, хүн түрэлтэнэй хэдэн зуу мянган жэл соо байгуулhан культура тээшэ үргэн харгы тэдэндэ дэлгэжэ үгөө.

Ленинско-сталинска национальна политикын ашаар бурят-монгол арад өөрынгөө соел культуратай, өөрынгөө литература ба искусстватай, өөрынгөө национальна интеллигенцитэй болоо. Октябриин революци болтор өөрынгөө хэлэ бэшэггүй байhан манай арад мүнөө өөрынгөө түрэлхи хэлэн дээрэ ном дэбтэр уншаха аргатай болобо. Мүнөө манай республика дотор марксизм-ленинизмын классигуудай, советскэ ба дэлхэйн түрүү уранзохеолшодой, эрдэмтэдэй зохеоhон номууд бурят-монгол хэлэн дээрэ оршуулагдажа гарана. Мүн социально-политическэ, уранhайханай литературанууд, республиканска ба арбаад аймагай газетэнүүд гаража байдаг байна. Тээд бурят-монгол хэлэн дээрэ хэблэгдэжэ гарадаг эдэ бүхы материалнууд, газетэ ба номууд тон hулаар тараагдажа, пропагандистнууд ба агитаторнуудай хүдэлмэридэ тон багаар хэрэглэгдэнэ. Тэрэнэй эсэстэ бурят-Монгол арадые коммунистическэ үзэл суртаалаар хүмүүжүүлхэ хэрэг хохидожо байха юм.

Энээнэй гол шалтагааниинь—бурят-монгол зониие шэнэ, ород алфавидта hургаха хэрэгэй олон тээ орхигдошоhон гэхэ гү, али тоохоео болишоhон ябадал болоно. Тэрэнэй гэмээр үргэн ниитэ зон ород алфавидые hайса мэдэхэгүй, бурят-монгол хэлэн дээрэ гарадаг ном дэбтэрые хүсэд уншажа шадахагүй байна. Энэ дутагдал болбол арадай соел культурые хүгжөөхэ, тэрэнэй эрдэм ухаание үргэдхэхэ хэрэгтэ hаад тойбо татажа байhан хадаа энэ дары усадхагдаха ёhотой.

Ород алфавит дээрэ зохёогдоhон бурят-монгол үзэг бэшэгтэ арад зониие hургаха хэмжээнүүд тухай ВКП(б)-гэй Обкомой ба БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол манай газетын мүнөөдэрэй номерто тунхаглагдаба. Партийна ба советскэ хүдэлмэрилэгшэд, пропагандистнууд ба агитаторнууд энэ тогтоолые абамсаараа тэрэнэй политическэ удхые үргэн ниитэдэ ойлгуулжа, партиин Обком ба республикын правительствын тогтоол соо үгтэhэн тэдэ заабаринуудые хэлбэришэгүйгөөр хэрэг дээрэнь бэелүүлхын түлөө ехэхэн хүдэлмэри эмхидхэхэ уялгатай. Шэнэ үзэг нэбтэрүүлхэ ябадалые өөрөө бүтэхэдэнь найдаад, баhа дахин унжагайруулжа шадахагүй байнабди!

Партиин айкомууд, аймагай гүйсэдхэхэ комитедүүд, тэрэнэй гэгээрэлэй таhагууд, партийна эхин организацинууд, сельсоведүүд, мүн тус тус багшанар ба культармеецүүд болбол улад зоной дунда шэнэ үзэг нэбтэрүүлжэ байхадаа арад зониие гэгээрүүлхын түлөө, тэрэнэй культурна хэмжээе үргэхын түлөө, али бүхы ажал хүдэлмэриие улам культурна hайнаар хэхын түлөө, Эсэгэ оронойгоо урда табигдаhан уг зорилгонуудые үлэмжэ hайнаар дүүргэхын түлөө тэмсэжэ байнаб, ниитэ арадай хэрэг хэжэ байнаб гэжэ эмдэхэ ёhотой. Тиимэ тула шэнэ үзэг нэбтэрүүлхэ хэрэгые ямар нэгэн яаралтай бэшэ гү, али хоердохи ээлжээнэй хэрэг гэжэ харахагүй, харин заабол мүнөөдэр, хойшолуулангүй хэгдэхэ, таряа тушааха гү, али адууhа малаа харахынгаа хажуугаар, албан хэрэгэйнгээ хажуугаар хэгдэхэ зайлашагүй шухала хэрэг гэжэ хараха хэрэгтэй.

Манай зорилго хадаа энэ бүгэдэ арадай хэрэгтэ бүхы партийна ба советскэ органуудай, культурна эмхи зургаануудай анхаралые хандуулаад, ехэ наhатанай hургуулиие хаа-хаанагүй эмхидхэхэ ябадалаар хизаарлана бэшэ. Шэнэ алфавит шудалха кружогуудые колхоз совхоз бүхэндэ, албан газар бүхэндэ эмхидхээд, тэдэ кружогуудай түсэбэй ёhоор хэшээлээ алгадгүй хэжэ байhанайнь хойноhоо саг үргэлжэ шалгажа байха хэрэгтэй. Кружогуудай хүдэлмэриие эмхитэйгээр, шанартайгаар ба hонирхолтойгоор ябуулхын тула бүхы эдибхитэй зониие, бурят хэлэ бэшэг hайн мэдэхэ нүхэдые тон түрүүн хабаадуулха шухала.

Шэнэ үзэг нэбтэрүүлхэ ябадалда партийна, советскэ эдибхитэн, республиканска ба аймагуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэришэд түбхын түрүүн үльгэр жэшээ харуулха, эгээн түрүүн өөhэдөө алдуугүйгөөр бэшэжэ ба бурят хэлэн дээрэ гарадаг газетэ номуудые бэлхэнээр уншадаг болохо ёhотой. Тиигээд байхадаа парти ба правительствын тогтоолнуудые үргэн ниитэ зондо ойлгосотой hайнаар танюулжа шадаха, бурят-монгол арадай дунда хэгдэдэг пропаганда ба агитациин шанарые улам hайжаруулжа шадаха байнабди.

Энэ хадаа улам бүри гэгээржэ ба болбосоржо байгаа бурят-монгол арадай дура хүсэлдэ дүүрэн таараха байна. Тиимэ тула энэ хүдэлмэриие, шэнэ алфавит шудалха хүдэлмэриие арад зоной өөhэдэйнь эдибхи хэшээлтэйгээр ёhотойл эмхитэй гуримтайгаар эхилээд, эсэстэнь хүргэхэ хэрэгтэй.

Ород алфавит бүгэдөөрөө шудалжа, бурят зоной эрдэм гэгээрэлые бүри саашань хүгжөөе!

Гүрэн түрын удхатай шухала хэрэг

Г. П. Цыганков,
БМАССР-эй Гэгээрэлэй Министр

Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин болоходо сүлөөлэгдэжэ, хүн түрэлтэнэй түүхэ домог дотор анха түрүүшынхеэ үнэхөөрөө сүлөөтэй ба тэгшэ эрхэтэй болоhон бэеэрээ Ленин Сталинай партиин ударидалгаар коммунизмын шэнэ илалтануудые тээшэ урагшаа дабшажа ябаhан олон тоото арадуудай дунда бурят-монгол арадшье оролсохо болоно.

Октябрьска социалистическэ революциин болтор бурят арад колониальна дарлалтын хүндэ хүшэр зоболон үзэжэ байhан юм. Хаанта засаг, помещигууд болон оролой буржуазитай хамтаржа хүдөө нютагуудай ноедой хуули засагта түшэглэн ажалша бурят зониие үеын үедэ харанхы мунхагаар байлгаа hэн.

Тэрэ сагта улад зоной гэгээрэл болбосоролойнь хэмжээ тон бага байhан юм. Бурят-монгол зоной дунда ном бэшэг мэдэхэ хүнүүдэйнь оройдоо 3—4 процент байгаа бэлэй. Илангаяа бурят эхэнэрнүүд гэгээдэнги ба харанхы мунхаг байба.

Тэрэ гэhээр 29 жэл үнгэрбэ. Энэ хадаа арадуудай түүхэ домогто жэшээгүй богонихон болзор байбашье Бурят-Монгол орон мүнөө танигдашагүй болтороо хүгжэжэ байна. Бусадые мүлжэдэг ангинууд усадхагданхай. Бутархай үмсын ажалтанай орондо шэнэ Бурят-Монгол ороной хүдөө нютагуудта мүнөө сагай эрхим техникээр зэбсэгжүүлэгдэhэн совхозууд, машинно-тракторна станцинууд болон колхозууд байгуулагдаа. Нүүдэл hуудалынь мүнөө миил дурасхаал болоод байнабшуу.

Бүгэдэ ниитын hуралсал, үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхалгаар түйлагдаhан ехэхэн амжалтанууд, эхин ба дунда hургуулинууд, клубууд, библиотекэнүүдые олоор байгуулhан ВУЗ-ууд ба техникумүүдые тогтооhон ябадал хадаа Бурят-Монгол республикын культурна шэнэжэ шарайе түргэнөөр хубилгаба. Эндэ формоороо национальна аад, удхаараа социалистическэ культура болбосорон мандажа байха юм.

СССР-эй арадуудые нэгэдүүлжэ эб найрамдалтай болгохо талаар нүхэр Сталин имагта ехэ ашатай габьяатай байна. Нүхэр Сталин болбол «СССР-эй арадуудай хани барисаание али болохоор бэхэжүүлхые, советскэ патриотизмые дэлгэрүүлхэ ба нэбтэрүүлхые» хододоо уряалhан ба уряалжашье байдаг.

Нүхэр Сталинай аша габьяагаар Советскэ Союз гэжэ олонациональна социалистическэ хүсэн түгэс гүрэн болонхой. Манай эндэ арадууд өөhэд хоорондоо эбтэй ба аха дүүгэй хани барисаатай болоод байха юм. Немецко-фашистска булимтарагшадта эсэргүү дайн байлдаанай болоhон газарта улаан шуhаа адхаруулжа бүхэжүүлhэн энэ хани барисаан гэшэ улам бата бэхи болонхой. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай болоhон үдэрнүүдтэ бурят-монгол арадай хүбүүд алдарта Улаан Армиин зэргэдэ жагсажа, фашистска Германи болон империалистическэ Япониин добтолгоhоо советскэ Эхэ ороноо ами бэеэ хайрлангүйгөөр аршалан хамгаалба.

Ленин-Сталинай партиин туг доро жагсаhан бурят-монгол арад гэгээрэл болбосоролой талаар хэмжээлэшэгүй ехэ эд өөдөө дэбжэбэ. Манай Эхэ ороной столица-Москвада боложо, советскэ правительство ба столицын ажалшадай зүгhөө үндэр дээдэ сэгнэлтэ абаhан бурят-монгол искусствын декада энээниие эли тодоор гэршэлнэ.

Бурят-монгол арадай дундаhаа оюун бэлигтэ уран зурааша, талантай шадамар багшанар, гайхамшагта актёрнууд, эрхим дуушад ба хүгжэмшэд дэбжэжэ гараhан байна. Мүн тэрэшэлэн манай арадай дундаhаа профессорнууд, доцентнүүд, врачууд, агрономууд, инженернүүд болон национальна интеллигенциин бусад түлөөлэгшэд ургажа гараба.

Республика дотор бурят ба ород хэлэн дээрэ 27 газетэнүүд гаража байдаг. Баhа, научна, зохёолнууд, литературна айльманахууд, ном дэбтэрнүүд, hургуулиин номууд бурят ба ород хэлэн дээрэ хэблэгдэнэ. Научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана.

Бурят-монгол үзэг бэшэгые ород алфавит дээрэ шэлжүүлэн оруулха тухай БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1939 оной апрелиин 28-да гараhан Указ болбол бурят-монгол зоной дунда ехэхэн баяртай событи болоо hэн.

Энэ алфавидаар бэшэхэдэ аятай болоhон, түрэлхи ба мүн ород хэлые шудалха ябадалые хүнгэдхэhэн, ном дэбтэр, газетэнүүд гэхэмэтые хэблэхэдэ таатай зохид болоhон байгаа. Ород алфавит гэшэ латын алфавидта ороходо шудалхада бүри аятай, тон хүнгэн байдаг. Тэрэ хадаа уншахадашье, бэшэхэдэшье аятай, үзэгүүдынь тото hонор байдаг юм. Бурят-монгол литературна хэлэние навижуулан hайжаруулха ба грамматика болон орфографиин учебнигүүд хэблэгдэжэ, бурят-монгол хэлые болон түрэлхи хэлэн дээрэ заалаг бусад предметэнүүдые шудалха ябадалые хүнгэдхэhэн байха юм. Бурят-монгол хэлэ заадаг багшанар энэ шухала хүдэлмэридэ ехэхэн туhа хүргэбэ. Тэдэнэй дундаhаа түрэлхи хэлээ шудалhан хүсэд hайн бэлэдхэлтэй эрдэмтэн дэбжэжэ гараhан байна.

1945 оной февраль hарада БМАССР-эй Совнарком болбол ород алфавит дээрэ бурят-монгол үзэг бэшэгые шудалха ябадалые шангадхаха тухай тогтоол гаргаа hэн. Тиихэдээ 1945 оной турша соо 10 мянган хүниие hургаха гэhэн зорилго табиhан юм. Ород алфавит дээрэ бурят-монгол үзэг бэшэгые шудалаагүй хүнүүд республика дотор аяар 20 мянга тухай болоно.

Тиин нёдондо 1301 хүн hураhан ба энэ 1946 ондо 1292 хүн hуража байна. Түрэлхи хэлэн дээрэ дүн хамта 2593 хүн hургагдажа гараhан болоолтой. Тиимэ болохолоороо, үшөө 17 мянга гаран хүн hургагдаха ушартай.

Ород алфавит дээрэ үзэг бэшэгтэ улад зониие hургаха ябадалай түсэб иимэ хангалтагүйгөөр дүүргэгдэжэ байhан ушарынь хадаа, гэгээрэлэй Министерство, ажалшадай депутадуудай аймагай ба городской Совет энээн тушаа шухала хэмжээ абаагүй байшоо. Зэдын, Хэжэнгын, Бичурын, Мухаршэбэрэй, Түнхэнэй, Яруунын, Иволгын ба Кяхтын гэхэ мэтын аймагуудта үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхалга оройдоошье эхилээгүй байха юм. Тэдэ аймагуудта hураха хүнүүдэй тоо бүридхэhэн, hураха хүнүүдые олоhон байбашье, hуралсалаа бодото дээрэ эхилээгүй байнабшуу.

Аяар 17 мянга тухай бурят - зон дайнай үедэ үзэг бэшэгтэ hургаха тушаа хүдэлмэри оройдоо ябуулагдаагүй шүхүү байhан хадань мүнөө тэдэнэр ород алфавит дээрэ хэблэжэ гараhан бурят-монгол литературые уншаха аргагүй байна гэшэ.

Энхэ амгалан саг ерэжэ угаа ехэ идеологическа хүдэлмэри хэхэ тухай парти ба социалистическэ гүрэнэй үмэнэ имагта ехэхэн зорилго табигдаад байhанhаа мүнөө сагта ород алфавит дээрэ үзэг бэшэгтэ бурят зониие hургаха хэрэг урда, урдынхиhаа улам шухала болоод байна.

Бурят-Монгол АССР-эй Министрнүүдэй Совет ба партиин Обкомой бюро болбол үзэг бэшэг мэдэхэгүй ба бага мэдэхэ бурят зониие hургаха хүдэлмэриие 1948 оной майн 1 болтор дүүргэхэ бодомжол гоотойгоор, энэ хүдэлмэриие мүнөө жэлдэ хүсэд hайнаар ябуулхые гэгээрэлэй Министерствые, ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй исполкомууд ба партийна органуудые уялгалба.

Арадай гэгээрэлэй органуудай зорилгонь юу байнаб гэхэдэ совет, скэ, партийна, комсомольско организацинуудай туhаламжатайгаар ород алфавит дээрэ үзэг бэшэгтэ hургаха бурят-зоной тоо бүридхэлгэдэ энэ оной ноябриин 1 hаа эхилжэ орохо ба декабриин 15-hаа хойшо хаана янагүй занятинуудые хэжэ захалха болоно.

Ноябриин 1-hээ декабриин 1 болтор аймаг бүхэндэ культармеецүүдые шэлэн оложо, тэдэниие гэгээрэлэй Министерствын программаар курсда hургаhан бэеэрээ, ород алфавит дээрэ үзэг бэшэгтэ бурят зониие hургаха хэрэгые даалгаха хэрэгтэй.

Гүрэн-түрын гүн удхатай шухала хэрэгые дары түргэнөөр бодото дээрэ бэелүүлхэ талаар бидэнэй үмэнэ табигдаха зорилгомнай иимэ байна гэшэ.

Бурят-Монголой АССР-эй бүхы колхозуудта, колхозниигуудта ба финансова хүдэлмэрилэгшэдтэ

Сэлэнгын аймагай Зэгэстэйн сомоной соведэй Сталинай нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин колхозниигуудай ХАНДАЛГА

Нүхэдүүд!

Советскэ арад дүрбэдэхи сталинска табанжэлэй түсэбые дүүргэжэ орохоhоо ба сталинска урид харалгын агууехэ идейнүүдые бодото ажабайдалда бэелүүлжэ эхилhэнhээ хойшо hаяар нэгэ жэл болохонь. Манай урда табигдаhан зорилгонууд дүүрэн бэелүүлэгдэшэ байна, ушарынь хадаа манай арад болбол Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай хүсэ шадалые улам саашалань hалбаруулан бадаруулха ба бэхижүүлхын түлөө юугээшье хайрладаггүй байха юм.

Сталинай нэрэмжэтэ артелиин колхозниигууд заха хизааргүй манай Эхэ ороной бүхы арадуудтай хамта илалтын хэрэгтэ тон ехэ туhа нэмэри оруулhан байна. Дайн сэрэгэй ушаруулhан шарханууды манай ороной эдэгээжэ байгаа мүнөө үедэ, манай ажал хүдэлмэри хадаа ажалшан арадай материально-культурна хэмжээе дээшэлүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдажа, колхозниигуудай шанга шадалтай болохо ба колхозно байгуулалтые саашань хүгжөөхэ ябадалда туhа болоно байна гэжэ бидэнэр hайн мэдэжэ байхадаа, бүри үлүү шангаар ажаллажа байнабди.

1946 ондо бидэнэр гүрэндэ тушааха бүхы зүйлэй хүдөө ажахын тушаалгануудай түсэбые дүүргээбди. Гэбэшье, энэмнай ерээдүйдэ бидэнэй бүтээхэ ёhотой юумэнэй тон багахан хубинь мүн болоно.

Дүрбэдэхи табанжэлэй айхабтар ехэ барилгын эхин дээрэ заводууд, фабриканууд, доменно печьнүүдэй сад болзор соогоо үйлэдбэридэ оруулагдажа байхын түлөө, хүдөө ажахые өөдэнь ургуулха ябадалда шухала хэрэгтэй хэдэн олон мянган шэнэ тракторнууд, комбайнууд полидо гаргахын түлөө сад доронь финансировалха ба бүхы мүнгэн түлбэринингөө уялгануудые гүйсэдөөр дүүргэхэ ябадал маhаа эрилэнэ.

Октябриин урдахи социалистическэ мүрысөөндэ оролсоод байхадаа, манай колхоз болбол 72304 түхэриг хэмжээтэй олзын налогые дүүрэн ээр ба болзорhoonь урид түлэhэн байха юм, эрэгтэй ба эмэгтэй колхозниигууд СССР-эй арадай ажахые hэргээн бодхоолго ба хүгжөөлгын урьhаламжада бэшүүлhэнээ болтыень сэбэр мүнгөөр оруулhан байна.

Тэрээнhээ гадна, бидэнэр иимэ уялгануудые абанабди:

1. Ноябриин 1 хүртэр болзорhoonь урид хүдөө ажахын налогые, уялгата страхованиин түлбэринүүдые ба бусад налогуудые түлэжэ дүүргэхэ.

2. Ноябриин 7 хүртэр хубаагдаагүй фондые нэмэрилхэ түсэбые 100 процент дүүргэжэ, энэ фондоо 715 мянган түхэриг болтор дээшэлүүлхэ.

3. Ноябриин 5 хүртэр захижа түлэhэнhөө гадуур СССР-эй арадай ажахые hэргээн бодхоолгын ба хүгжөөлгын урьhаламжын 10 мянган түхэригэй облигацинуудые сэбэр мүнгөөр худалдан абаха.

4. Ноябриин 7 хүртэр элдэб нюурнууд, эмхи зургаанууд ба организацинуудта тоолгодог байгаа дебиторско уринуудые дүүрэнээр нэхэжэ абаха.

Бүхы финансова уялгануудые дүүргэхын түлөө үргэн тэмсэл ябуулхын манай уряалые дэмжэн бүтэhэн гүйлтатайгаар бүхы эрэгтэй ба эмэгтэй колхозниигуудта—социалистическэ полидо дээрэ хүдэлмэрилдэг ажалшад ба нүхэд финансова хүдэлмэрилэгшэд таанарта бидэнэр хандаанабди. Гүрэнэй кассата мүнгэн улам ехэ болохо бүринь бидэнэр манай ажахыда ушаруулагдаhан шархануудые улам түргэнөөр эдэгээжэ шадаха байнабди.

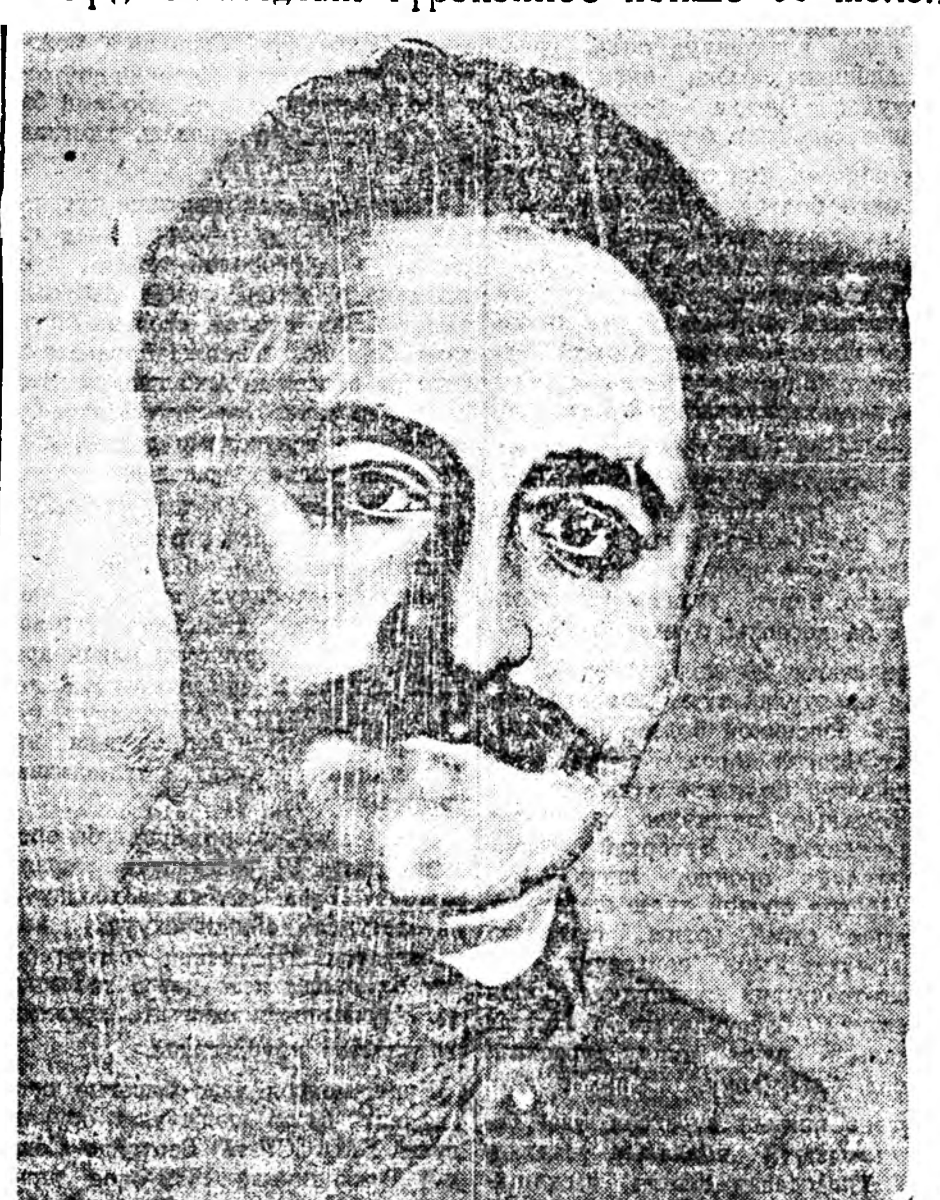
Бидэнэр республикын бүхы эрэгтэй ба эмэгтэй колхозниигуудые ба колхозуудые социалистическэ мүрысөөндэ уряалнабди. [illegible]нэр болбол манай үүсхэлые [illegible]леэн абажа, Октябриин 29-дэхи [illegible]лэй ойн hайндэрэй урид 1946 о[illegible] уялгата ба hайн дуранай түлбэриин финансова түсэбые бү[illegible] республикамнай дүүргэбэ гэ[illegible] манай Правительстводо мэдэ[illegible]хын түлөө абаhан уялгануудые дүүргэхэ тээшэ бүхы оролдо[illegible] хүсөө гаргаха бээзэ гэжэ на[illegible]набди.

Тус хандалга Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин колхозниигуудай хэмтын суглаан дээрэ зүбшөөгдэн хэлсэгдэжэ, [illegible] талан абтаба.

(103 колхозниигууд [illegible] раа табиба).

Большевистскэ партиин гайхамшагта ажал-ябуулагша

(Г. К. Орджоникидзын түрэһэнһөө хойшо 60 жэлэй ойдо)

Манай агууехэ партиин түүхэдэ сухаришагүй бата зоригтой ба һайн һайхан ябадалай жэшээ болодог нэрэнүүд бии юм. Арад зон болбол тэдэ нэрэнүүдые илалтынгаа туг шэнги, өөрынгөө омгорхол ба алдар соло гэжэ һанажа ябадаг.

Героическа тэмсэлшэ ба гайхамшагта революционер, большевистскэ партиин томохон ажал-ябуулагша, манай ороной ажахын байгуулалтын гайхамшагта хүтэлбэрилэгшэ, Ленин ба Сталинай дайшалхы соратник Григорий Константинович Орджоникидзын нэрэнь тиимэ байна. Хаанта засагай жэлнүүдтэ нюусаар ажаллажа ябахадаа зүүжэ ябаһан Серго гэжэ нэрээрэнь Орджоникидзые советскэ арад инагтайгаар нэрлэдэг һэн.

Өөрынгөө гэгээн һайхан ажабайдалые һүүлшынгээ амисхал хүртэр өөрынгөө бүхы оюун бэлигые ба бурьялма хүсэ зоригые Орджоникидзе хадаа большевистскэ партиин агууехэ хэрэгтэ, коммунизмын хэрэгтэ үгэһэн байна.

Орджоникидзын бүхы ажал-ябуулгань хаанта засаг ба буржуазно-помещигүүдэй дарлалтада эсэргүү ажалшан арадай революционно тэмсэлтэй, агууехэ Октябрьска социалистическа революциин илалтын түлөө тэмсэлтэй, сагаан гвардеецүүдэй ба галаатын интервентнүүдэй арминуудые бута сохиттые эмхидхэһэнтэй, манай орондо социализмын байгуулалтын илалтатай таһаршагүйгөөр холбоотой байна. Григорий Константиновичын бүхы оюун мэдэрэл, һонор ухаан ба ажалябуулгань арад зондоо үнэн сэхээр алба хэхын хэрэгтэ зорюулагдаһан байна.

Серго хадаа баруун Грузида, Горэша гэжэ тосхондо 1886 оной октябриин 28-да түрэһэн юм. 1903 ондо, 17 наһатай эдир залуухан хүбүүн байхадаа тэрэ большевистскэ партида ороо. һүүлшынгээ үдэр хүртэр Ленин ба Сталинай хойноһоо бата сэхээр ябаһан байна.

Шэрүүн хатуу 1905 он бэлэй. Тиихэдэ Серго революционно хүдэлөөнэй эдибхитэ хабаадагша һэн. Тэрэ жэлдэ Серго Батуми ерэһэн байгаа. Нэгэ жэл үнгэрөөд байхада гэрэшние Гудаутида дүтэхэн байгаа Бомбары гэжэ тосхондо, транспортһаа буу зэбсэг буулгажа байха үедэнь полици арестовалаа һэн. Сухумска түрмэдэ байһанаа табигдаад, Серго Тифлис ошобо. Эндэ 1906 оной зун Серго хадаа нүхэр Сталинтай түрүүшынхеэ «Дро» («Саг») гэжэ большевистскэ газетын редакцида уулзаһан байна. Тэрээнһээ хойшо тэрэ болбол Сталинай эгээл дүтын соратник ба хани нүхэрынь болобо.

1907 оной мартда Серго болбол Баку городто партийна хүдэлмэри ябуулхаяа эльгээгдэбэ. Тэндэ нүхэр Сталинай хүтэлбэри доро Серго болбол олониитые бодото хүтэлбэрилэгшэ боложо, партяар табигдаһан агууехэ зорилгонуудые түйлахын түлэ айха сусахые мэдэхэгүй ба ямаршье бэрхэшээлнүүдые дабажа гараха ленинец боложо ургаһан байна.

1907 оной ноябрьда Сергое дахин арестоважа, Баиловска түрмэдэ хааба. 1908 оной апрель һарада тэрэ хадаа Сибирьтэ ходоодоо байхаар сүлэгдэхэ гэжэ шиидхэгдэбэ. Гэхэд 1909 оной зун Орджоникидзе ябган холын енисейскэ сүлэлгэһээ угадаад, Бакуда революционно хүдэлмэри ябуулхаяа бусажа ерээн байна.

1910 ондо Серго Ленинэй эмхидхэһэн партийна пропагандистска һургуулида һуралсаба, тэрэнь Париж городто дүтэхэнэ байгаа. Зүүн үни болонгүй һуралсалаа таһалуулха хэрэгтэй болобо. 1911 оной зун Орджоникидзе Владимир Ильичын даалгабараар большевигүүдэй бүхэроссийска конференцидэ бэлэдхэл ябуулхын тула Россида ерээн байна. Угаа ехэ бэрхэшээлнүүдэй ушарбашье һаа, Серго болбол олон городуудаар ябажа, партиин даалгабарииe амжалтатай дүүргээ һэн.

Пражска партийна 1 конференци дээрэ Орджоникидзе ЦК-гэй члеэр һунгагдаба. Нүхэр Сталинтай хамта тэрэ хадаа Россида ябуулагдаха хүдэлмэриие хүтэлбэрилхын тула байгуулагдаһан ЦК-гэй бюрогой составта оробо. Тиихэдэ Серго ердөө 25 наһатай байгаа!

Россида бусажа ерээд Орджоникидзе хадаа конференци тухай шиидхэлнүүдые тэһэн ба бодото хүдэлмэри ябуулжа эхилһэн байна. Нүхэр Сталинтай хамта тэрэ Бакуда ошобо. 1912 оной хабар Серго болбол хаанай полициин гарта дахяад баригдаба. Сүлэлгэһээ зугадаһанайнь ба революционно хүдэлмэри ябуулһанайнь түлөө тэрэнние гурбан жэлэй каторгада ябуулха гэжэ шиидхэһэн байна. Серго үдаа тэрэ сагые Шлиссельбургэ хэрмэдэ үнгэргөөд, удаань Зүүн Сибирьтэ сүлэгдэһэн байна.

Серго болбол ямаршье хүндэ хүшэр байдалда байбашье, өөрынгөө знание дээшэлүүлхын түлөө хододоо оролдодог байгаа. Шлиссельбургда түрмэдэ байха үедөө тэрэ хадаа марксизмын, политическэ экономиин, литературын асуудалнуудай талаар 300 шахуу номуудые уншаһан байна.

Февральска революциин болоходо Орджоникидзе болбол холын якутска сүлэлгэдэ байгаа. 1917 оной зун тэрэ Петроград ерэжэ, партиин хэрэгые дүүргэжэ эхилбэ. Тэрэ хадаа революционно тэмсэлдэ үргэн олониитые хабаадуулхын тула угаа ехэ хүдэлмэри ябуулһан байна. Партиин Петроградска комитедэй член болохо тула тэрэ болбол хүдэлмэришэдэй суглаанууд ба митингнүүд дээгүүр үгэ хэлэжэ, большевистскэ партиин программа ба лозунгнуудые ойлгуулан нэбтэрүүлдэг байгаа.

Партиин VI съездэ бэлэдхэхэ үдэрнүүдтэ нүхэр Сталин хадаа тэрэ үедэ нюуса газарта байһан Ленинтэй саг үргэлжын холбоо байгуулхые эмхидхэхэ тон харюусалгата хэрэг Орджоникидзедэ даалгаһан байха юм. Серго болбол Разлив гэжэ станцида хоёр дахин ошоо һэн. Съезд дээрэ Орджоникидзе Ленин ба Сталинай шугамые халуунаар хамгаалалсажа, партиһаа урбагшадтай эблэршэгүйгөөр тэмсэһэн байна. Съездын үнгэрһэн хойно тэрэ болбол өөрынгөө бүхы хүсые революционно восстанида олониитые бэлэдхэхын хэрэгтэ зорюулһан байна.

Парти болбол Сергое эгээл хүндэ, революционно тэмсэлэй эгээл шиидхэхы участогуудта хододоо эльгээдэг байгаа. Октябрьска үдэрнүүдтэ тэрэ хадаа юнкернүүдэй восстаниие дарахада ба Петроградта добтолжо байһан генерал Красновой контрреволюционно сэрэгүүдые бута сохилгодо эдибхитэйгээр хабаадалсаба. 1918 оной эхиндэ Украиные немецкэ булэг алууршадай эзэмдээд байхада, Орджоникидзе хадаа вильгельмскэ сэрэгүүдтэ харюу сохилто үгэхын тула Ленин ба Сталинай заабаряар революционно матросууд ба улаангвардеецүүдэй отрядые эмхидхэбэ. Кубань ба Ростовые хамгаалхада тэрэ болбол сэгнэглэшэгүй ехэ үүргэ дүүргэбэ. Партиин эльгээһэн газартал тэрэ хадаа өөрынгөө хатуу шанга гараар ёһотой гурим журам байгуулжа, өөрыгөө тойруулан боецүүдые нягтаар жагсаагаад, тэдэниие илалтануудта хүтэлэн абаашадаг бэлэй.

1918 оной майда советскэ сэрэгүүд интервентнүүд ба сагаангвардейскэ банданууудай добтолон түрихэдэнь Ростов-на-Дону городые орхихо баатай болоо һэн. Орджоникидзын эшелон городһоо эгээл һүүлээр гаража, Царицын городто ерэһэн байна. Эндэ Серго бүхы советскэ сэрэгүүдые нэгэдхэжэ, сагаангвардейскэ үймөөе дараха ябадалые эмхидхэбэ. Царицын городто нүхэр Сталинай ерэхэдэ, Орджоникидзе болбол Царицыниие бэхижүүлхэ хэрэгтэ тэрээндэ туһалһан байна.

Деникинэй банданууудай добтолго хэжэ эхилхэдэ Серго хадаа XIV армиин Реввоенсоведэй члеэр томилогдоод, дайшалхы амжалтануудые түйлаба. XI армиин сэрэгүүдтэй хамта Орджоникидзе Баку городто оробо. Закавказьеда советскэ засагай тогтоһоной һүүлдэ Орджоникидзе болбол советскэ республиканууд—Азербайджан, Армени ба Грузиие байгуулха хэрэгые хэдэн жэлдэ амжалтатайгаар хүтэлбэрилбэ.

Сталинска табанжэлнүүдэй үедэ Орджоникидзе болбол өөрынгөө гайхамшагта большевистскэ мэргэжэл ба шадабаряа илангаяа тодоор харуулһан байха юм. Центральна Хиналтын Комиссиие ба Хүдэлмэришэн-Таряашадай Инспекциин Наркомадые, удаань Арадай Ажахын Дээдэ Соведые, СССР-эй хүндэ ажаүйлэдбэриин Наркомадые толгойлжо байхадаа, тэрэ хадаа социалистическэ байгуулалтые эмхидхэгшэдэй түрүү зэргэдэ ябажа ажахын аппаралые сусаршагүйгөөр бэхижүүлжэ, хойрог нобшо ябадалнуудые усадхан хаяжа, арадай дайсадтай хайра гамгүйгөөр тэмсэдэг байгаа.

Ленин ба Сталинай үнэн сэхэ һурагша ба соратнигынь байһан Орджоникидзе болбол партиин нэгэдэлые бэхижүүлхын тула ехэхэнээр хүдэлмэрилдэг байгаа. Серго болбол партида харша ба оппозиционно элементнүүдтэй хайра гамгүйгөөр тэмсэдэг һэн. Тэрэ болбол капитализмын троцкистско-зиновьевско ба бухаринска реставраторнуудые уудалан элирүүлжэ, үй бута сохидог байгаа. Ленинско-сталинска түхэлэй бата сэхэ хүтэлбэрилэгшэ хадань тэрэниие 1930 ондо ВКП(б)-гэй ЦК-гэй Политбюрогой членээр һунгаба.

Серго хадаа социалистическэ индустриие байгуулха хэрэгтэ илангаяа ехэ үүргэ дүүргэһэн байна. Советскэ ажаүйлэдбэриие һалбаран бадаруулха ба манай ороной экономическа хүсые бэхижүүлхэ хэрэгтэ Орджоникидзе хадаа угаа ехэ зохеохы ажал хэһэн ба хүсэлэн оролдолго гаргаһан байна. «Хүндэ ажаүйлэдбэри байгуулаагүй һаа, мүнөөнэй үеын машинануудые үйлэдбэрилгые байгуулаагүй һаа, манай Советскэ Союз иимэ илалтануудые түйлажа шадахагүй байгаа»,—гэжэ Орджоникидзе хэлээ һэн.

Орджоникидзе болбол социалистическэ байгуулалтын толотомо илалтануудые эмхидхэгшэ байгаа. Парти болбол тэрэнэй туһаламжаар хүдөө ажахы ба транспортые шэнэдхэн зэбсэгжүүлһэн ба манай ороной обороные хангаһан хүсэн түгэс түрүү хүндэ индустри манай орондо байгуулхын шухалын шухала ба хүндэ зорилгые шиидхэжэ шадаа һэн.

Тиимэ хадань Советскэ Союзай хэдэн миллион ажалшад Сергое социалистическэ ажаүйлэдбэриин гайхамшагта командарм гэжэ һайшаалтайгаар һанан магтажа байдаг. Тэрэ хадаа хүдэлмэришэд ба инженернүүдые ямаршье бэрхэшээлнүүдые дабахадань жэшээ харуулжа байһанаараа зоригжуулдаг һэн. Ленинэй захяае ба Сталинай заабаринуудые бэелүүлжэ, тэрэ хадаа манай фабриканууд ба заводуудта түрүү техникые нэбтэрүүлхын тула ехэхэн хүдэлмэри хэһэн байна. Серго болбол хуушанай гээгдэнги юумые баримталдаг, мэдээрхүү ба ехэрхүү хүнүүдые хайра гамгүйгөөр сохидог байгаа. Нэгэ газартаа тогтон зогсоод, удааража болохогүй, юундэб гэхэдэ тэрэ хүн ажабайдалһаа гээгдэдэг гэжэ тэрэ хэлэдэг һэн. Тэрэ хадаа ажаүйлэдбэриин хүдэлмэрилэгшэдые предприятинууд дээрэ соел болбосорол нэбтэрүүлхэдэ арюун сэбэрые сахихада үдэр бүхэндэ һургажа байгаа. Даалгагдаһан хэрэгээ муугаар мэдэдэг, үйлэдбэриин ресурснуудые шадамаараар ашаглажа шададаггүй, түлишэ, металл, түүхэй эд, мүнгэн зөөриие гамтайгаар гаргашалжа шададаггүй хүнүүдые эридээр шүүмжэлдэг байгаа.

Социализмын хэрэгтэ үнэн сэхэ, большевистскэ партиие тойрон нягтаар жагсаһан социалистическэ үйлэдбэриин талантта хүтэлбэрилэгшэдэй кадрнуудые бэлэдхэхын ба хүмүүжүүлхын талаар Орджоникидзе хадаа угаа ехэ габьяатай байна. Үйлэдбэриин новаторнуудта, ажалай шэнэ шэнэ арга методуудые олгошодто анхаралтайгаар ба инагтайгаар хандахын һургаал нүхэр Сталинһаа абадаг һэн. Алексей Стахановай түрүүшынгээ рекорд түйлахадань, Серго хадаа энэ гайхамшагта үүсхэлые үндэрөөр сэгнэжэ, арадай ажахын бүхы һалбаринуудта стахановска хүдэлөөниие нэбтэрүүлхын тула ехээр оролдон хүдэлмэрилһэн байна.

Орджоникидзе хадаа өөрынгөө һүүлшын үдэрнүүд хүртэр советскэ ороной обороные бэхижүүлхын тула хүдэлмэрилжэ, СССР-эй зэбсэгтэ хүсэнүүдые эгээл шэнэ техникээр зэбсэгжүүлхэ ба хангаха тушаа хододоо анхаралаа табижа байгаа. «Эб найрамдалай түлөө бүлэд хатуу, тон шанга жаяг заршамтай ба ленинизмын еһоор хүмүүжүүлэгдэһэн Улаан Арми хэрэгтэ,»—гэжэ тэрэ хэлэһэн юм.

Тэрээндэ социалистическэ индустриин эрхим хүтэлбэрилэгшэ ба эмхидхэгшын талантнууд хүнүүдтэ имагта һоноороо, престойгоор ба үнэн зүрхэнһөө хандаха ябадал бии байгаа. Орджоникидзе болбол хүнүүд тушаа анхарал һанаагаа иимэ сталинскаар табихые предприяти бүхэнэй хүтэлбэрилэгшэдые хүмүүжүүлхые оролдодог байгаа. Предприятиин директор болбол өөрынгөө заводой үглүү бүхэниие һайса мэдэхэ, бүхы командна составые бригадирнууд хүртэл эдэбол мэдэхэ, эрхим үдарнигуудые мэдэхэ, тэдэнээр ямараар ажаһуужа, ямараар хүдэлжэ байһаб гэжэ мэдэхэ еһотой»,—гэжэ хэлэдэг һэн.

Олониитын томохон эмхидхэгшэ, социалистическэ гүрэнэй эсэшэ сусаршагүй байгуулагша Орджоникидзе болбол ленинско-сталинска түхэлэй гүрэнэй ажал-ябуулагшын бүхы шанарые бэеэрээ харуулдаг байгаа. Тэрэ хадаа үндэр дээдэ илейнэ большевик тулалаа ажахын организацинуудай ба инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй политическэ хэмжээе дээшэлүүлхэ ябадалда угаа ехэ удхашанар олгодог байгаа. Кадрнуудай марксистско-ленинскэ мэдэрэлэй бага байгаа һаа, тэдэнэй хүдэлмэридэ таһалдалга ба унаалга бэлээр гарадаг юм, иимэ хүдэлмэришэдэй жэжэг зантай олзошон боложо хүбилхань бэлэн байха гэжэ олон дахин тэмдэглэдэг байгаа.

Орджоникидзе болбол өөрынгөө бурьялма ажал-ябуулгын һалбаран бадаржа байха үедэнь, 51 наһатайдаа 1937 оной февралиин 18-да наһа бараа бэлэй. Хаанга засагай хаалта ба сүлэлгэнүүд, сэрэгэй ба ажахын фронтнууд дээрэхи тэрэнэй шэн зоригто хүдэлмэринь Сергогэй бэеын элүүрые муудуулаа һэн. Тэрэнэй наһа бараха сагынь арадай дайсад болохо фашизмын троцкистско үлэгдэлнүүд нилээдгүй дүтэлүүлһэн байгаа. Тэдэнэй урбан хулжаһан ябадал нүхэр Орджоникидзын арюун сэбэр зүрхыень гүнзэгы ехээр зэбүүрхүүлжэ байдаг һэн.

Серго болбол коммунизмын хэрэгтэ бэеэ үгэнги байһанаараа, өөрынгөө эсэшэ сусаршагүй хүдэлмэреэрээ, һонор ба һэргэлиг хандалгаараа бүгэдэ арадай инаглал хүндэлэлые олоһон байна. Эрдэни мэтэ арюун сэбэр ба хэлбэришэгүй сэхэ большевик, Ленин-Сталинай партиин үнэн хүбүүн мүн болохо Григорий Константинович Орджоникидзын арюун түхэл шарайнь коммунизмын илахын түлөө саашанхи тэмсэлдэ ажалшадые хододоо зоригжуулжа байха. Тэрэнэй гое һайхан ажабайдалынь манай социалистическэ Эсэгэ ороной улам һалбаран бадархын ба хүсэ шадалайнь ургахын түлөө хайшан гэжэ тэмсэхэ еһотойб гэжэ советскэ хүнүүдтэ заана.

В. Борисов.

ИДЕОЛОГИЧЕСКА ХҮДЭЛМЭРИДЭ ГОЛ АНХАРАЛАА ТАБИХА

Культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй республиканска зүблөөн дээрэһээ

Байгша оной октябриин 21 23-ай үдэрнүүдтэ Улан-Удэ городто культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй республиканска зүблөөн болобо. Тус зүблөөндэ городууд ба аймагуудһаа 100 шахуу хүн сугларба.

Зүблөөн дээрэ гурбан асуудалнууд хэлсэгдээ. Түбхын түрүүндэ республика дотор ябуулагдажа байгаа идеологическа хүдэлмэриин байдал ба культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай зорилгонууд тухай ВКП(б)-гэй Обкомой пропагандa ба агитациин хэрэгые эрхилэгшэ секретарь нүхэр Казаковой дэлгэрэнгы ба гүнзэгы удхатай элидхэлые сугларагшад ехэ анхаралтайгаар шагнаба.

Социалистическэ идеологиин агууехэ ба гайхамшагта хүсэн тухай, советскэ засагай мандажа байһан жэлнүүдэй турша соо манай ороной ажалшан арадай тон түргэнөөр болбосорон хүгжэһэн, үзэгдөөгүй ехэнүүд амжалтануудые түйлаһан ба Эхэ ороноо алдар солотойгоор хамгаалжа, нэрэ түрыень дэлхэй дээрэ мандуулһан тухай нүхэр Казаков дэлгэрэнгыгээр хэлэбэ.

Ажалшан арадые коммунистическэ үзэл сурталаар хүмүүжүүлхэ арюун үүргэтэй культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд болбол өөрынгөө теоретическэ бэлэдхэлые, юрэнхы болбосоролые дээшэлүүлхын түлөө таһалгаряагүй, саг үргэлжэ хүдэлмэрилхэ уялгатай. Гансал тиигэбэл тэдэнэр хадаа, арад зоной соёл гэгээрэлые улам дээшэлүүлжэ, тохёолдоһон ямаршье бэрхэшээлнүүдые дабажа гарахаар зоригжуулжа, социализмын агууехэ хэрэгэй түлөө бүхы шадалаараа шармайн оролдогшод болгон хүмүүжүүлжэ шадаха юм гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай, тэдэнэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй гол анхарал болбол идеологическа хүдэлмэри тээшэ шууд хандаһан байха ёһотой. Тэдэнэй бүхы хүдэлмэри болбол ажалшан арадые идейнэ талаар хүмүүжүүлхэ асуудалтай бата бэхи холбоотойгоор ябуулагдахань зайлашагүй шухала гэбэ.

Идеологическа фронт дээрэ гараһан алдуунууд тухай ВКП(б) гэй ЦК-гэй тогтоолнууд ба «Звезда», «Ленинград» гэжэ журналнууд тухай нүхэр Ждановай элидхэл болбол идеологическа хүдэлмэриие үндэр дээдэ хэмжээндэ табихын зорилго манай урда табиба гэжэ нүхэр Казаков хэлэбэ.

Культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэриин гол дутагдалнуудые элирүүлэн хэлэхэ зуураа, элидхэлшэ хадаа бурят-монголой шэнэ үзэг бэшэгтэ һургалга тон һулаар ябуулагдажа байна, энэ алдууе дары түргэн усадхажа, шэнэ үзэгтэ һургаха ябадалые эрид шууд һайжаруулха уялгатайбди гэбэ.

Нүхэр Казаковой элидхэл тушаа хори шахуу хүн үгэ хэлэбэ, тэрэ тоодо Розанова (Улан-Удын городой гүйсэдкомой культурно-гэгээрэлэй таһагые даагша), Антыков (Түнхэнэй аймагай культурно гэгээрэлэй таһагые даагша), Жарников Кяхтын КГТ-ые даагша), Баинов Хориин КГТ-гые даагша), Костарев (Улан-Удын краеведческэ музей), Смагин (ВЛКСМ-эй Обком) Ш. Нимбуев («Бурят-Монголой Үнэн» газетын редакци) ба бусад.

Үгэ хэлэгшэд нүхэр Казаковой элидхэлые һайшааха зуураа, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэридэ байгаа дутуу дундануудые нилээдгүй элирүүлэн шүүмжэлбэ. Габашье Түнхэнэй аймагай культурно-гэгээрэлэй таһагые даагша нүхэр Антыков ба бусад зарим ораторнууд хадаа өөһэдынгөө хүдэлмэриин һүүлэртэй талые нюужа далдалангүй хэлэхын орондо, һула муугаар хүдэлмэрилһэн шалтагаанаа ВКП(б)-гэй айком ба аймгүйсэдкомдо тохохые һэдэһэн байна.

Нютагуудтахи партийна, советскэ организацинууд, колхозуудай ударидагшад культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанаудай хүдэлмэридэ зохихо туһаламжа хүргэнэгүй, харин заримдаа һаад тодхор татана гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэ. Жэшээлхэдэ, Бичурын аймагай культурно-гэгээрэлэй таһагые даагша нүхэр Молоков хэлэхэдээ, зарим колхозуудай түрүүлэгшэд клубуудаа хаажа, зосоонь шубуунай фермэ тогтоодог ба овощь хадагалха склад болгодог байна гэбэ.

Тэрэшэлэн культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдтэ туһаллаггүй байһан баримтанууд аймаг аймагта бии байһаниинь бусадшье ораторнуудай үгэнүүдһээ элирбэ.

Хүдөө нютагуудтахи культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд, уншалгын байшангуудай ба клубуудай даагшад болбол эхэнхидээ эрдэм һургууляар тон бага, хүдэлмэриин дадалга дүршэлгүй байна. Энэ хадаа культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриие һайжаруулха хэрэгтэ айхабтар ехэ һаад хэнэ гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэ.

Аймагуудай соцкультурын байшангуудай хүдэлмэриин дутуу дундануудай тухай ехэхэн шүүмжэлэл гараһан байна. Эдэ байшангууд хадаа арад зониие илангаяа залуушуулые хүмүүжүүлгын центрынь байхын орондо гансахан лэ танцануудые хэжэ, хүдэлмэреэ хизаарлана гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэ.

Бурят-монгол хэлэн дээрэ бэшэгдэһэн, мүн ородһоо оршуулагдаһан уран зохеолнууд, илангаяа драматическа зохёолнууд тон ехэ дутагдалтай байна. Бурят-Монголой уранзохёолшод, драматургнууд ба уранзохеолшодой Правлени юу хаража, юу хэжэ, юу бодожо байлаг юм гэһэн асуудалнууд олон гараба.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хэрэгые эрхилхэ Управлениин зүгһөө хүдөөгэй эмхи зургаануудта хангалтагүйгөөр туһаллаг байһаниие суглаанда хабаадагшад шүүмжэлбэ.

Хоёрдохи асуудалаар дээрэ нээгдэһэн управлениин начальник нүхэр Шмаков гэгшэ аймагай ба хүдөөгэй библиотекэнүүдые бэхижүүлхэ хэмжээнүүд тухай элидхэл хэбэ.

Энэ элидхэл тушаа юһэн хүн үгэ хэлэбэ.

Гурбадахи асуудалаар республиканска лекционно бюрое даагша нүхэр Стужин гэгшэ наукын талаар пропаганда ябуулха тухай Бүхэроссийска зүблөөнэй тогтоолые бэелүүлгэ тухай элидхэл хэбэ.

Нүхэр Стужинай элидхэл тушаа арбан хүн үгэ хэлэбэ. Культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй хүдэлмэридэ тон ехэ удхашанартай энэ зүблөөндэ аймагуудай библиотекэнүүдые даагшад оройдоо 12 хүн, лекторскэ группануудые хүтэлбэрилэгшэд—4, соцкультурын байшангуудые даагшад—10, уншалгын байшангуудай даагша миил ганса хүн ерэһэниинь тон ехэ гэмшэлтэй. Энэ хадаа зарим аймагуудай культурно-гэгээрэлэй таһагуудые даагшадай харюусалгагүй байһан дээрэһээ болобо гэжэ зүблөөн дээрэ тэмдэглэгдээ.

Зүблөөн дээрэ республикын бүхы культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдтэ хандаһан уряал абтаба.

Зүблөөнэй хаагдаһанай һүүлээр сугларагшад хэдэ хэдэн шухала лекцинүүдые шагнаба. «Идеологическа фронт дээрэ гараһан алдуунууд тухай ВКП(б) гэй ЦК-гэй тогтоолнууд» гэһэн лекциие нүхэр А. Т. Казаков уншаба. Мүн шэнэ табанжэлэй гол зорилгонууд тухай, «Хүдөө ажалай артелиин Уставые эбдэһэн ябадалнуудые усадхаха хэмжээнүүд тухай» СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоол тухай, дайнай һүүлэй табан жэлэй туршада ябуулагдаха культурна байгуулалтын тухай ба уласхоорондын байдал тухай лекцинүүд уншагдаһан байна.

„Бурят-Монголой ҮНЭН“ газетын материалаар хэмжээ абтаба

„Үбгэн һамган хоер“

„Бурят-Монголой Үнэн“ газетын 1946 оной августын 27-ой номерто „Үбгэн һамган хоер“ гэжэ фельетон толилогдоһон байгаа. Тэрэ статья соо Сэлэнгын аймагай Загастай нютагай сельпое даагша Жарков ба сельпогой бухгалтер Лобанова гэгшэдэй эдеэ-хоолой продуктнуудые болоод эд бараа үбэршэлһэн, хуули буса аашануудые хэһэн тухай хэлэгдэһэн юм. Тэрэ статьягай үндэһөөр прокуратурын зүгһөө шалган үзэхэдэ, бэшэгдэһэн зүйлнүүдэй тон зүб байһаниинь элирүүлэгдэбэ.

Сельпогой түрүүлэгшэ Жарков ба бухгалтер Лобанова гэгшэд хүдэлмэриһөө сүлөөлэгдэбэл, гадна тэдэнэй гэмтэ хэрэгүүд тухай мүшхэбэри ябуулагдажа байна,—гэжэ Сэлэнгын аймагай прокуророй туһалагша нүхэр Ж. Гатанов манай редакцида мэдээсэбэ.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Партида абаха хэрэгые үдэр бүри хүтэлбэрилхэ

ВКП(б)-гэй Центральна Комитет ...ой байгша оной июлиин 26-да ...тэлиин ургалта ба ВКП(б) д... ...эр орогшодгой партийно-эм...лэлгэй ба партийно-политичес... ...үдэлмэринүүдые шангадхаха ...а хэмжээнүүд тухай" гэһэн ...оол гаргаһан байгаа. Энэ тог...ые үлэр бүриингөө бодото ...хүдэлмэри дээрэ гарай хү...бэри болгожо, ВКП(б)-гэй ...гын айком болбол партиин ур...а, партиин доторой худэлмэ... һайжаруулха ба партид ...ээр орогшодые политическээ ...үжүүлхэ тушаа нилээдгүй ...эн эмхидхэлэй хүдэлмэри хэ...

...най аймагай партийна орга...цинин коммунистнуудай ехэн... ...убинь залуу коммунистнууд ...оно. Хэрбээ Эсэгэ ороноо хам...гын агуу ехэ дайнай урда тээ ...г соомнай 170 коммунист бай...һаа, энэ жэлэй октябриин 1-... ВКП(б)-гэй 368 член ба ВКП(б) ...членүүдэй 122 кандидадуул ...огдоно. Аймагай партийна ор...ацин болбол дайн сэрэгэй ...нүүдтэ 320 эрхим хүнүүдые ...нгөө зэргэдэ абаһан байна ...ша.

...э хадаа тон ехэхэн хүсэн ...ша. Дайн сэрэгэй яэтнүүдтэ ...тида орогшодой олонхинь ажал ...үлмэри дээрээ имагта стаха...вскаар ажаллажа, өөһэдынгөө ...үү үүргэнүүдые жэшээтэ һай ...дүүргэнэ. Тэрээнһээ гадна, ...залуу коммунистнууд хадаа ...ахан стахановскаар хүдэлмэ...реэд лэ хизаарладаг бэшэ, мүн ...ээр хадаа ниитэ-политическэ ...гитационно-ойлгууламжын хү...эриие ажалшан арадай дун...ргэн далайсатайгаар хэжэ, тэ...рые шэн зоригто ажал хүдэ...лдэ зоригжуулдаг болонхой.

...ашье, аймагай партийна ор...ацин болбол энэ жэлэй тур...а тон хангалтагүйгөөр урга...үнгэрэгшэ 8 һарын туршад... ...да ойроо 11 хүн абгаа. ...анай тоодо инженерно-техни...кэ хүдэлмэрилэгшэд 2 хүн, ...шапар 2 хүн ба үлэгшэдынь ...хозингууд болоно. Гэхэ зуура малажал дээрэ хүдэлмэрилдэг үрүү хүнүүд ВКП(б)-гэй зэрэгтэ тон үсөөнөөр ороһониинь тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Ленин-Сталинай партиин зэргэдэ гансахан ажал хүдэлмэри дээрээ шалгараһан бэшэ, мүн политическэ талаар дүүрэн бэлэдхэлгэй түрүү хүнүүд ороха ёһотой гэжэ партиин Центральна Комитет биднэрһээ эрилтэ хэнэ. Теэд, манай аймагай зарим партийна эхин организацинууд хадаа большевистскэ партида орохомни гэжэ мэдүүлгэ бариһан лэ хүниие абалаг заншалтай байха юм. Жэшээлхэдэ, Усть-Киранай сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозой партийна эхин организаци болбол (секретарьнинь нүхэр Хайдапов) манай эндэ советскэ засаг—ажалшан арадай засаг байгуулхын түлөө хүдэлмэришэн ба үгытэй тарялангшадай шуһа адхалгата тэмсэл хэжэ байхадань, тэрээндэ эсэргүү тэмсэл ябуулжа, сагаантанда алба хэжэ байһан Раднатаров гэгшые партида абаад. ВКП(б)-гэй айкомой бюрогой заседани дээрэ энэ шиид эбэрииие баталхые зуурашалһан байгаа. Тиин, партиин айкомой бюро болбол энэ шиидхэбэриие баталаагүй.

Тэрэшэлэн, Сүхын арһанай заводой, Куйбышевай нэрэмжэтэ олзоборилгын артелиин, паровозо-бүтээлгын заводой туһалбариин ажахын дэргэдэхи партийна эхин организацинууд болбол энэ жэлэй 8 һарын туршада ойроо 1—1 хүниие партида абаһан байнабшуу.

„Улаан Сүбүгтүй", Ульяновай, Калининай, Кировэй нэрэмжэтэ болон „Улаан Табангүүт" гэжэ хүдөө ажалай артелиин партийна эхин организацинууд тэндэ түрүү ба политическэ талаар дүүрэн бэлэдхэлгэй хүнүүдэй хэдэн олон байбашье һаань, энэ жэлэй туршада өөрынгөө зэргые ургуулжа шадаагүй байшоо.

Комсомол болбол большевистскэ партиин туһалагшань ба резервэнь мүн. Теэд, манай аймагай зарим партийна эхин организацинууд хатаа түрүү комсомолецуудые партида абаха, өөрынгөө зэргые олошоруулха тушаа тон бага хүдэлмэри хэһэн байна. Ушарынь хадаа энэ жэлэй туршада комсомолецуудай дундаһаа ойроо 1 хүн партида ороһон байгаа. Гэхэ зуура, манай аймаг соо хэдэн зуугаад комсомолецууд бии. Тэдэнэрэй олонхинь комсомолдо байха наһаа үнгэрһэн байнад.

Залуу коммунистнуудые идейно-политическэ талаар хүмүүжүүлхэ, тэдэнэрые марксизм-ленинизмын сургаалнуудтай, арадай ажахые һэргээн бодхоохо табан жэлэй түсэбэй Хуулитай, ВКП(б)-гэй историин хураангы курстай, партиин Уставтай, уласхоорондын ушар байдалтай танилсуулха хүдэлмэриие аймагай олонхи партийна эхин организацинууд тиимэ гэшэгүй һулаар ябуулна.

Партиин айкомой пропагандэ ба агитациин таһагай хүдэлмэрилэгшэд, тэрэниие даагша нүхэр Миронов түрүүтэйгээр коммунистнуудай политическэ һуралсалые һайжаруулха хүдэлмэриие хангалтагүйгөөр ябуулна. Залуу коммунистнуудтай политическэ ба теоретическэ темэтэй хөөрэлдөөнүүд болон консультаци тон үсөөнөөр хэгдэжэ байха юм.

Ушар иимэһээ партийна эхин организацинуудай секретарьнууд болбол ВКП(б)-гэй Обкомой XXIV пленумэй гаргаһан шиидхэбэриие дүүргэлтэ болгожо, коммунистнуудые политическээр хүмүүжүүлхэ хүдэлмэриие уг үндэһөөрынь һайжаруулха үүргэтэй болоно.

Ингэжэшье биднэрһээ партиин Центральна Комитет үдэр бүри эрилтэ хэжэ байна гээшэ. Түбхы түрүүндэ, үдэшын партийна һургуулинуудай, политһургуулинуудай болон кружогуудай хүдэлмэринүүдые түсэбэй ёһоор, бүхы коммунистнуудай эдибхитэй хабаадалгатайгаар үнгэргэхэ ёһотойбди.

С. Коноовалов,—
ВКП(б)-гэй айкомой секретарь.

Партийна хэрэгүүдые зүбөөр ябуулха, наринаар хадагалха

...олхоз, совхоз, МТС, предприяти... эмхи зургаануудай дэргэдэхи ...йна эхин организаци бүхэн ...(б)-гэй айком ба Обкомһоо, ...(б)-гэй Центральна Комитедһээ ...шухала хүтэлбэрилхы заабаринуудые абадаг байна. Мүн партийн... эхин организацинууд бол... хамтын суглаанай про...ол, тогтоолнууд болон ...нскэ түлбэри суглуулгын ...са гэхэ мэтын айхабтар шухала хэрэгүүдтэй байдаг юм.

ВКП(б)-гэй Центральна Комитет болбол партийна хэрэгүүдые зүбөөр, наринаар, заахашье алдуугүйгөөр бэшэхэ, тэрэниие наринаар хадагалха ёһотой гэжэ ...ийна эхин организацинуудай ...лбэрилэгшэд бүхэнһөө эридэг ...а юм. Партийна ажахы халаа ...шухала хэрэг мүн. Тэрэ халаа ...дэггүй хайрсаг соо нарин нягтаар хадагалаатай байха ёһотой ...партиин дээдэ органуудай ...баринууд соо тодо һонороор ...гдана.

...нибэ-ябашье, манай областай партийна организациин зарим ...эхин организацинуудай секретарьнууд болбол энэ заабариие ...о ажал хүдэлмэри дээрээ ...айруулжа байһан баримта... һүүлэй үедэ элирүүлэгдэнэ. ...шээлхэдэ, Заиграйн аймагай „Улаан Эрхириг" колхозой пар... эхин организациин хэ...нүүдэй байдалые шалгаан үзэхэдэ, тус партийна эхин организациин секретарь нүхэр ...сапов болбол энэ шухала хэрэг партиин обкомой заабариин ...ээр хүтэлбэрилдэггүй байба.

Тус партийна эхин организа... хамаг бүхы хэрэгүүдынь мо... хэһэн шкаф соо хэдэгтээ байдаг. Хамтын суглаанууд... протоколнууд болон тогтоолнуудынь олон алдуутайгаар бэ...хэһээ гадна, согсолдогдоогүй байха юм. Энэ организацид ...коммунистнууд бии. Тиимэһээ ...партбюро һунгагдаһан байна. Теэд, партбюрогой заседаниин протоколнуудай данса байхагүй, ...тусгаар саарһанууд дээрэ ...гдаг байна.

ВКП(б)-гэй членүүдэй ба кандидадуудай хамтын суглаанай болон ...һүүлээр удаа дары суглааны протокол ба шиидхэбэринүү... алдуу эндүүгүйгөөр бэшэжэ, партиин айкомдо хүргэдэггүй заншалтай. Ушар иимэһээ ВКП(б)-гэй Заиграйн айком болбол тус партийна эхин организациин ямар хүдэлмэри хэжэ байһаниие сагаар соонь шалгажа үзэхэ арга байхаһаа гадна, тэрэнэй хэрэгэй зүбөөр шиидхэбэри гаргаһаниие мэдэхэ аргагүй болоно гээшэ.

Коммунист бүхэн членскэ түлбэреэ гурбан һараһаа үлүү болгонгүй партийна эхин организациингаа секретаряар дамжуулжа түлэхэ ёһотой гэжэ ВКП(б)-гэй Устав соо сэхэ хэлэгдэнэ. Теэд энэ партийна организациин зарим нэгэн членүүд членскэ түлбэреэ партиин Уставаар тогтоогдоһон болзор соо түлэдэггүй байха юм. Жэшээнь, ВКП(б)-гэй член нүхэр А. Бурлаков гэгшэ аяар 4 һарын туршада членскэ түлбэреэ партийна кассада оруулаагүй байгаа. Тэрээнһээ гадна, членскэ түлбэри суглуулдаг донса дээрэ коммунистнуудаа гар табюулдаггүй байха юм.

Партийна эхин организациин коммунистнуудай заримань суглаанда хабаадалсадаггүй заншалтай байна. Жэшээнь, энэ жэлэй августын 22-го тус партийна организациин хамтын суглаан дээрэ ВКП(б)-гэй Обкомой ба айкомой пленумүүдэй дүнгүүд тухай тон шухала асуудал зүбшэн хэлсэхэдэ, тэндэхи 21 коммунистнуудай ойроо 6 хүниинь энэ суглаанда хабаадалсаһан байнабшуу.

Тус партийна эхин организаци хадаа өөрынгөө хүдэлмэриие түсэбэй ёһоор ябуулдаггүй байна. Энэ оной октябрь һарада хэхэ хүдэлмэриин түсэб хадаа октябриин 19 хүртэр партбюрогой болон хамтын суглаан дээрэ баталагдаагүй байба. Мүн тэрэшэлэн партийна организациин членүүдэй хамтын суглаан... ай баталһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые эндэхи коммунистнууд тон хангалтагүйгөөр шалгаадаг байгаа. Эгээл иимэһээ тон зүб ба үнэтэй шиидхэбэринүүд хүсэндөө хүргэгдэнгүй үлэшэһэн баримтанууд элирүүлэгдэнэ.

Ушар иимэһээ ВКП(б)-гэй Заиграйн айком ба түбхын түрүүндэ тэрэнэй эмхидхэлэй-инструкторскэ таһагай хүдэлмэрилэгшэд болбол партийна эхин организацинуудта нарин йна хэрэгүүдэй байдалые һайжаруулха, партиин доторой хүдэлмэриие шэнэдхэн табиха тушаа гол анхаралаа табиха үүргэтэй болоно.

ВКП(б)-гэй Обкомой XXIV пленум болбол партиин доторой хүдэлмэриие һайжаруулха тушаа тодо һонор ба дэлгэрэнгы заабаринуудые манай партийна эхин организацинуудта үгэһэн байна. Иимэһээ тус пленумэй шиидхэбэриие дүүргэлтэ болгохо гээшэ коммунист бүхэнэй түрүүшын үүргэ мүн.

Г. Бадмаев.

Армиһаа ерэгшэд амжалтатайгаар хүдэлмэрилнэ

Закаменай аймагай колхозуудта армиһаа табигдажа ерэһэн боецуудэй тоо олошоржо байна. Аймагай ажалшад армиһаа табигдажа ерэгшэдые халуунаар угтана. Армиһаа табигдажа ерэһэн «Улаан Октябрь» колхозой член Ц. Д. Цыбиков гэгшэ тарянажалай бригадираар дэбжүүлэгдээ, «Улаан малшан» колхозой член, армиһаа табигдажа ерэһэн нүхэр Д. Бабуев гэгшэ правлениин түрүүлэгшын орлогшоор дэбжүүлэгдээд, шударгуугаар хүдэлмэрилнэ.

«III Интернационал» колхозой член, мүнөө армиһаа табигдажа ерэһэн нүхэр Гармаев болбол малай фермые даагшаар томилогдоод, эршэмтэй шангаар хүдэлмэрилнэ.

(Манай корр.).

Октябрьын урда тээхи социалистическэ мүрысөөнэй түрүүшүүл

УРЯАЛЫЕТНАЙ ХАЛУУНАР ХҮЛЕЭЖЭ АБАНАБДИ

Улан-Удын паровозо-бүтээлгын заводой кузнечнэ цехын коллективэй үйлэдбэриин суглаан һаяхан угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр үнгэрбэ. Суглаан дээрэ Гүрэнэй заводой түмэршэ дархашуул Соболев ба Козин гэгшэдэй Октябрьска социалистическэ революциин һайндэрые ажалай гайхамшагта амжалтануудаар угтахые уряалһан хандалга бэшэг зүбшэн хэлсэбэ.

Һүүлээрынь цехын эрхим түмэршэ дархашуул М. С. Конобеев, А. А. Каскаев, Н. П. Ельясов, Ф. С. Реут гэгшэд өөһэдынгөө бригадануудай членүүдтэй хамта улаадахи уялгануудые абаһан байна:

1. Октябрьска социалистическэ революциин 29-дэхи ойдо зорюулжа стахановска вахтада жагсажа, октябрь һарынгаа ажалай даалгабариие 150 процентһээ доошо бэшээр дүүргэхэ.

2. Цехын түмэршэ дархашуулай бригадануудай ажалай бүтээсые энэ һарада 150 процентдэ хүргэхэ.

3. Бүтээн гаргаһан продукциингаа үнэ сэнгые 10 процентээр химдаруулха.

4. Продукцида голодһо гаргалгые усадхаха.

5. Техническэ һуралсал үргэнөөр эмхидхэжэ, ноябриин 7 хүртэр түмэршэ дархан бүхэн 2—2 залуу хүдэлмэришэдые өөрынгөө мэргэжэлдэ һургаха.

Эдэнэр иимэнүүд уялгануудые абажа, Октябрьска революциин һайндэрэй урда тээхи мүрысөөндэ эдибхитэйгээр оролсохые уряалһан Гүрэнэй заводой түмэршэ дархашуул Соболев ба Козин гэгшэдэй уряалые халуунаар хүлеэжэ абаад, эршэмтэйгээр хүдэлмэрилжэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түмэршэ дархашуул М. С. Конобеев, А. А. Каскаев, Ф. С. Реут гэгшэд байна:

И. Красавцевай фото.

„Улаан Далахай" колхоз үбэлжэлгэдэ бэлэн

«Улаан-Далахай» колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Черников) адуу малаа садхаланаар ба урин дулаанаар үбэлжүүлхэ дүүрэн аргатай болоо. Энэ колхоз үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө Закаменай аймаг соо түрүүлэн хүсэд дүүргэһэн байна. Колхоз болбол ажалта үдэрнүүдтэ 1150 центнер үбһэ хубааха юм. Түрүү колхозникууд Г. Доржиев, С. Аюшиева, Х. Намжилова, Х. Дашипылова ба бусад 40-һөө 60 центнер хүртэр үбһэ абаха болонхой.

Тэрэшэлэн тус колхозой адуу малай үбэлэй б...нууд заһабарилагдажа, урин дулаан болгогдоһон байна. Эбэртэ боло малай—10, тугалай—8, хурьгадай—5 байранууд һэльбэгдэн заһабарилагдаа. Малай үбэлэй бүхы байранууд сэбэрлэгдэжэ, сагаадагдаһан ба дезинфекци хэгдэһэн байха юм.

Адуу малай байра байдалнуудые заһабарилха хүдэлмэридэ нүхэр Цыреновэй хүтэлбэрилдэг һүнэй-товарна фермын бүхы хүдэлмэрилэгшэд эдибхитэйгээр хабаадалсаһан байна.

Б. Шоенов.

Уялгаяа дүүргэжэ байна

Мухаршэбэрэй аймагай «Комсомол» колхозой членүүд «Колхозуудта хүдөө ажалай артелиин Уставые эбдэһэн ябадалнуудые усадхаха хэмжээнүүд тухай» правительство ба партиин түүхэтэ тогтоолтой танилсажа, тэрээндэ харюу болгон адуу малай үбэлжэлгэдэ эрхимээр бэлэдхэхэ уялга абаһан байгаа. Тэрэ гэһээр тус колхозой малшад социалистическэ мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлэн, абаһан уялгаяа бодотоор бэелүүлжэ захалба.

Һүнэй-товарна фермые даагша нүхэр Жалсараев гэгшын хүтэлбэри доро ябажа, малай байра байдалые заһабариһан һаальшад С. Санжиева, Д. Дашиева ба бусад илангаяа һайнаар хүдэлмэрилбэ. Эдэнэр малай бүхы хашаа доторхи шэбхэ шабааһые гаргажа, сэбэрлэһэн ба байра байдалые урин дулаан болгожо заһабариһан байха юм. Мүн нарай малай байранууд заһабарилагдажа бэлэн болоо.

Д. Батомункуев

Үбһэ тэжээлээ үбэлэйнгөө байрада шэрэнэ

Үбэлэй ханхинама хүйтэн ба саһа бурдаһатай үдэрнүүдтэ адуу малаа бэлэн тэжээлээр хангахын зорилгоор, Үльдиргын сомоной Кировэй нэрэмжэтэ колхозой (Яруна) малшад үбһөө үбэлэйнгөө байрануудай дэргэдэ шэрэжэ эхилһээр үнинэй.

Һүнэй-товарна фермынхид үбэлжэлгэдэ бүри эдибхитэйгээр бэлэдхэнэ. Нүхэр Цыденжаповагай хүтэлбэрилдэг гүүртынхид малаа харууһалхаһаа гадна, сарнуудаа тэргэлээд, поли дээрэһээ һолоомо суглуулжа, гүүртынгээ дэргэдэ асарна. Мүн нүхэр Цырендоржиевагай гүүртынхид үбһэ тэжээлээ зөөжэ байна.

Мүнөө тус колхозой гүүртэнүүд үбэлэй түрүүшын 20—30 хоногто хүрэхэ үбһэ тэжээл газаагаа асаржа бэлэдхээ. Тэжээлэйнгөө гурбанайнь хоер хубиие фермэ, гүүртэнүүдэй дэргэдэ шэрэхэ гэһэн заабариие энэ колхозойхид ингэжэ дүүргэнэ.

Ц. Дугаров.

АДУУ МАЛЫЕ ҮСХЭХЭ ХЭРЭГТЭ ХАРЮУСАЛГАГҮЙГӨӨР ХАНДАНА

Сэлэнгын аймаг болбол гол түлэб малажалтай ба мүн үүлтэртэ малые үсхэбэрилдэг аймаг мүн. Гэбэшье, эндэхи партийна, советскэ органууд ба малажалай таһаг адуу малые үсхэхэ хэрэгтэ хүсэд анхаралаа табингүй, тэрээндэ харюусалгагүйгөөр хандана.

Энэ аймагта 1941 онһоо 1946 он болтор нилээдгүй олон толгой адуу мал хороһон байха юм. Энэ хадаа ВКП(б)-гэй Сэлэнгын айком, тэрэнэй нэгэдэхи секретарь нүхэр Бутаев ба аймгүйсэдком малажалые хүгжөөхэ хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулаагүй байһыень гэршэлнэ. 1946 он соо ВКП(б)-гэй айком өөрынгөө бюро дээрэ малажалые ямараар хүтэлбэрилжэ байһан тухайнь нэгэшье партийна организаци ба колхозой правлениинүүдэй элидхэл дуулаагүй шахуу. Зарим нэгэн асуудалнуудые шиидхэһэн байбашье, айкомой бюро болбол малажалые хүтэлбэрилхэ талаар партийна эхин организацинуудай үүргэ тухай, малажалай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда политическэ ниитын хүдэлмэри болон социалистическэ мүрысөөнэй хэр зэргээр ябуулагдажа байһан тухай тогтоол соогоо хүсэд заагаагүй байха юм.

Тиимэһээ олонхи партийна эхин организацинууд малажалые бодотоор хүтэлбэрилөөгүй, малшадай дунда социалистическэ мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлхын түлөө хүсэд тэмсээгүй, адуу малые үрилтэ хоролтоһоо хамгаалха тушаа эрид хэмжээнүүдые абаагүй байна.

1945 ондо орооной кампаниие муугаар эмхидхэһэн дээрэһээ аймагай колхозууд аяар 12.000 тул дутуу абаһан байха юм. Гадна, адуу малые үриһэн хорооһон тон олон баримтанууд үзэгдэнэ. 1946 оной турша соо аймагай колхозууд 1768 толгой мал худалдаһан, 3.000 гаран толгой мал алаһан, мүн хэдэн олон мал шоноло эдюулһэн ба толгойгоорынь үгы болгожорхиһон байна. Саг зуурын хэрэгсэлдэ 239 толгой эбэртэ боло мал элдэб чюурнуудта үгтэһэн аад, тэдэнэй аяар 159-нь мүнөө хүртэр колхозуудта бусаагдаадүй байһаар. Гансахан Тамчын сомоной Молотовой нэрэмжэтэ колхоз 9 мори унаа, 25 хони ба 83 толгой эбэртэ боло мал элдэб хүнүүдтэ саг зуурын хэрэгсэлдэ үгэһэн байха юм. «Улаан-Үдэнгэ» колхоз адуу малые олохоноор гаргашалжархинхай.

Малажалай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда политическэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Ворошиловай, 18 партс'ездын нэрэмжэтэ колхозуудай малшадай дунда энэ жэл соо миил 7 хөөрэлдөөн үнгэргэгдэһэн байха юм. Сталинай нэрэмжэтэ колхозой агитаторнууд Соктоев ба Дондоков гэгшэд аяар хоер һараһаа дээшэ саг соо фермэ, гүүртэнүүдээр нэгэшье хөөрэлдөө, уншалга үнгэргөөгүй байба. Мүн малшадта кинокартинанууд харуулагданагүй.

Байгша оной арбан һара соо ВКП(б)-гэй айком болбол малажалай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда политическэ ниитын хүдэлмэриин ямараар ябуулагдажа байһан тухай партийна эхин организацинуудай секретарьнуудай тоосоое нэгэшье дахин дуулаагүй байна.

Түрүүшүүлэй дүршэлые бүгэдэндэ нэбтэрүүлхэ тушаа ВКП(б)-гэй айком бодото хэмжээнүүдые абанагүй. Аймаг дотор 60 малшад «Республикын эрхим малшан» гэһэн нэрэ зэргэ абаха кандидадуудта баталагданхай. Теэд, эдэ хүнүүд аймаг ба мүн өөһэдынгөө колхозуудташье мэдээжэ болоодүй байха юм.

Аймагай колхозуудаар партийна кадрнууд малажал дээрэ зүбөөр хубаарилан табигдаагүй байна. Малажалай фермэ, гүүртэнүүдээр ойроо 23 коммунистнуудай хүдэлмэрилдэг байһаниинь энээниие баримталжа үгэнэ. Теэд, ВКП(б) гэй айком ба колхозуудтахи партийна эхин организацинууд коммунистнуудай хүсые малажал дээрэ зүбөөр хубаарилан табиха тухай ямаршье оролдолго гарганагүй.

Гадна, ВКП(б)-гэй айком халаа үүлтэртэ малые үсхэбэрилхэ талаар шухала асуудалнуудые бюро дээрээ хоёр жэлэй турша соо табяагүй байха юм. Үүлтэртэ мал үсхэлгын хүдэлмэри эндэ өөрөө бүтэхэ ябадалда табигданхай.

Адуу малдаа тэжээлэй бата бэхи база байгуулха шухала асуудалые аймагай хүтэлбэрилхы организацинууд хожомой ээлжээндэ табижа, тэрээндэ харюусалгагүйгөөр хандадаг байна. Тус аймаг герасимовска хүдэлөөе үүсхэһэн аймаг болобошье, гүрэнэй удхашанартай энэ шухала хэрэгые һүүлэй үедэ хүсэд тоохоёо болишоһон байха юм. Сабшалан һайжаруулха талаар партиин айкомой бюро тоотойхон асуудалнуудые зүбшэн хэлсэһэн байна. Тиихэдээшье, тодо һонор шиидхэбэри абажа, сабшалангай ургасые эрид һайжаруулмаар хэмжээнүүдые харалаагүй байха юм.

Мүнөө жэлэй хуряалга ба силос даралгын түсэбүүдые Сэлэнгын колхозууд хангалтагүйгөөр дүүргэжэ байна. Селендумын сельсоведэй Сталинай нэрэмжэтэ, «Улаан Темник», Кировэй нэрэмжэтэ колхозууд силос даралгые тоогоогүй байжа, түсэбөө хахадлаха яагаашьедүй байха юм.

Аймагай зарим колхозууд үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ болюулжархинхай байба. «Коминтерн», «Ленинский путь», Загастайн сомоной Сталинай, Тельманэй нэрэмжэтэ колхозууд тэжээл бэлэдхэхэ түсэбүүдээ 20—30 процент дүүргэһэн аад, үбһэ сабшалгаяа үни хада болюулжархео. Теэд, ВКП(б)-гэй айком ба аймгүйсэдком, аймагай малажалай таһаг тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэриие үргэлжэлүүлхэ тушаа эрид хэмжээнүүдые абахын оронло, харин августын 20-һоо эхилжэ энэ шухала хүдэлмэриие хэрэгсээхээ болишоо.

Малажалые хүгжүүлэн, адуу малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ иимэ харюусалгагүйгөөр хандажа байха гээшэ гэмтэ ябадал мүн. ВКП(б)-гэй Сэлэнгын айком ба аймгүйсэдком, тэрэшэлэн аймагай малажалай таһаг малажалые хүтэлбэрилхэ уялгаяа мартангүй, колхозуудта үдэр бүриин туһаламжа үзүүлэн, адуу малаа тобир тарганаар үбэлжүүлхэ шухала хэмжээнүүдые хараалха уялгатай.

И. Логушкин.

Гэр байрын барилгануудай шанарые һайжаруулха

Байгша оной август һарада Ленинградта үнгэрһэн городуудай главна архитекторнуудай зүблөөндэ хабаадагшад гэр байрын барилгануудай шанарые һайжаруулха тушаа гол анхаралаа табиһан байна.

Сталинска шэнэ табанжэлэй түсэб тухай хуули соо манай орондой агалшатай материальна ба культурна хэмжээе нилээд ехээр һайжаруулха гэжэ хараалагдана. Энэ хадаа гэр байрын болон бусад барилгануудай шанарые һайжаруулха ябадалда түсхай анхарал хандуулхые эрижэ.

Тиимэ дээрэһээ эдэ түсэб бэелүүлжэ эхилһэн барилгашадта барилгын түсэбые гансахан тоогоор бэшэ, харин шанарайнь талаар түйлаха гээшэ угаа шухала болоно.

Манай республикын столица Улан-Удэ городто 1946 он соо хэгдэхэ барилгануудай хүдэлмэринүүд һаяын һаранууд дүүргэгдэхээр байна. Жэшээлхэдэ, горжилуправленеэр баригдажа байгаа 8—8 квартиратай байрын 2 модон гэрнүүд, догоодын хэрэгүүдэй Министерство хамаатай байрын 2 гэрнүүд, Бурятск үйлсэдэ баригдажа байгаа НТЛК Упр вленин хоёр дабхар байрын модон гэр. Мелькомбинатай модон гэрнүүд паровозо-бүтээлгын заводто баригдажа байгаа аргаад гаран 2—2 квартират йшлэк бегочно гэрнүүд һаяын үдэрнүүдтэ ашаглалгада тушаагдахаар байна.

Тиимэһээ эдэ гэрнүүдые ашаглалгада тушаахынгаа урда тэдэ ба ниигын эмхи зургаануудай хүгэлгэ нигэ, барилганууда начальнигууд, прорабууд болбол шэнэ барилганууда дутуу дунданууд тушаа анхаралаа табиха ёһотой болоно. Дүүргэгдэжэ байгаа барилганууд олон тоото дутуу дунданууд гайгаар, зохид түхэл шарай оруулангүйгөөр, барилгаа ашаглалгада тушааха болохогүй.

Мүн тэрэшэлэн мүнөө үедэ городой архитекторнь барилгын хиналтын инспекции үмэнэ харюусалгатай зорилго табигдана гэжэ. Тэрэ хадаа барилгые проектын ёһоор бэелүүлхэ, барилга тэрэ голоһо гаргаха ябадалтай тэмсэхэ, гэр байрануудай газаадахи ба досоодохи түхеэрэлгын шанарые һайжаруулхын түлөө анхаралаа табиха уялгатай.

Муугаар ба яаралтайгаар бариһан гэр байранууд хадаа саг зуурын бүтээлгэ болодог, тэрээнэй дутуунуудые хожом мүнөө хүсэлдүүлхэ багтаармжагай зохид болгохо хэрэгтэй айхабтар ехэ заһаба ниилэ ба мүнгэн зөөри гаргагдаад гэбэйһаень барилгын эмхи зургаанууд хүтэлбэрилэгшэд барилгашад хододоо мэдэхэ ёһотой.

Хэдэншье мэдээжэ, манай барилгын хүтэлбэрилэгшэд ба барилгашад гэр байрын фундаментнуудые, хана, хушалтануудые барилгын гол хүдэлмэри гэжэ тоолодог зантай. Гэрэй доторой бусад түхеэрэлгэ, санитарна ба электротехническэ түхеэрэлгэ гэхэ мэтые жэрын хүдэлмэри гэжэ тоолоһоо, энээн тушаа анхаралаа багадуулдаг байха юм.

Энэ зандаа тон буруу болоно. Барилгада гол ба юрын хүдэлмэринүүд гэжэ илгаа байха ёһогүй. Барилгын бүхы хүдэлмэринүүд хадаа бултадаа шухала, тоогой ба шанарай талаар түсэбэй ёһоор дүүргэгдэхэ ёһотой гээшэ. Барилгашад болбол тэдэнэртэ даалгагдаһан гүрэнэй зөөри арбилха, тэрэниие зүбөөр гаргашалхын түлөө харюусаха байһанаа мэдэхэ ёһотой ба хүдэлмэришэн бүхэн өөһэдынгөө бүтээһэн хүдэлмэреэр омгорхохо, эрхим һайн хүдэлмэршын жэшээ харуулха уялгатай.

Манай барилгын хүдэлмэридэ дутуу дунда зүйлнүүд тон олон. Эдэ хадаа барилгые амжалтатайгаар ябуулха хэрэгтэ һаад түбэг ушаруулна. Барилгада материал, хүдэлмэриин хүсэн, мүнгэн зөөриин дутамаг дээрэһээ барилгын түсэбые дүүргэхэгүй ушар тохёолдоно. Мүн барилгын хүдэлмэридэ дэмжэлэ мэргэжэлтэй кадрнууд болохо столярнууд, штукатурщигууд, һиилүүршэд дутамаг гээшэ. Тиимэһээ барилга дээрэ техническэ һургалсаа эмхидхэхэ, тэдэнэй дундаас мэргэжэлтэниие бэлэдхэхэ шухала болоно.

М. Д. Бильдушкинов.

Зэдын аймагта культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд үбэлдэ бэлэдхэгдээгүй

Үбэлэй саг болбол культурно-гэгээрэлэй ба ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулхада эгээл таарамжатай үе болоно. Юуб гэхэдэ колхозникууд гол түлэб колхозойнгоо центр дээрэ суглардаг юм. Үбэлэй үедэ колхозно клубууд, уншалгын байшангууд ба улаан булангууд ниитэ-политическэ хүдэлмэриин центр болодог.

Тиимэһээ партийно-комсомольско организацинуудай колхозой правлениинүүдэй ба сомоной соведүүдэй зорилгонь хадаа клубууд, уншалгын байшангууд ба улаан булангуудые үбэлдэ гүйсэд бэлэдхэжэ, тэдэниие ёһотой культурна байдалтай болгохо ябадал болоно. Культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд хадаа хүдөө нютагта культурна ниитын ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха хүтэлбэрилхы центр болохо ба колхозникуудай сугларжа, газетэ, журнал, ном дэбтэр уншажа, лекци элидхэл шагнажа, шатар наадажа, сулөөтэй сагаа культурнаар үнгэргэдэг газарынь болохо зэргэтэй. ВКП(б)-гэй Обкомой бюро болбол 1946 оной июлиин 8-ай тогтоол соогоо энээн тухай тон тодорхой хэмжээ-ябуулгануудые хараалжа, ВКП(б)-гэй айкомууд, аймгүйсэлкомууд комсомольско организацинууд, колхозой правлениинүүд хадаа культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай үбэлдэ бэлэдхэхэ ябуулгануудые удаарүүлхагүй гэжэ заһан байна.

Түс тогтоолой ёһоор уншалгын байшан, клуб ба улаан булангуудай уршань засажа байһан гэр байрануудые июлиин 25 хүртэр сулөөлжэ, тэдэниень нормальнаар хүдэлмэрилхэ эрхэ байдал бии болгохо, эдэ эмхи зургаануудые бэлэдхэлтэй кадрнуудаар хангажа, тэдэниие аймгүйсэлкомоор батадхажа, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй семинар һара бүри хоёр дахин үнгэргэхэ, культурно-гэгээрэлэй таһагуудые даагшатай элидхэлнүүдые аймгүйсэлкомой ба ВКП(б)-гэй айкомой бюро дээрэ сонсохо гэхэ зэргын хэмжээнүүд хараалагдаһан байха юм.

ВКП(б)-гэй Обкомой бюрогой энэ шиидхэбэри Зэдын аймагта хэрэгжэ дүүргэгдэнэб, түс аймагай культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууддай бодото байдал ямар байнаб?

—Юрдөө муушаг байна, дутуунууд олон. Энээн тухай холодоо хэлсэдэг болобошье, бодото дээрэ һайн үрэ харагданагүй гээшэ. Мүн юунэй шоһанай хэрэг юун байхаб —гэжэ аймагай культурно-гэгээрэлэй таһагые даагша нүхэр Хабалтуев сэхэ хэлэнэ.

—Энэ асуудал хадаа манайда нэхөөрөө мартагдаа гээшэ. Таряа хураалгаа дүүргээд, энэ хүдэлмэриие шангадхахабди,—гэжэ мүн лэ ВКП(б)-гэй айкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагша нүхэр Свиредкина һанаа амараар мэдүүлжэ байха юм.

Зэдын аймаг дотор 11 колхозно клуб, 6 уншалгын байшан, 9 улаан булан бии. Харин эдэнэй олонхинь үбэлэй үедэ нормальнаар хүдэлмэрилхөөр бэлэдхэгдээгүй, культурна, сэбэр, урин зохид байдалтай болгогдоогүй.

Обкомой бюрогой шиидхэбэриин гараһанай һүүлээр энэ аймагта культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэриие һайжаруулха тухай хөөрэлдөөн, шуулган ехээр гараһан юм. Клуб, уншалгын байшан ба улаан булангуудые заһабарилха, түхеэрэлгээр хангаха ба тэдэндэ хэрэгтэй түлээ бэлэдхэхын тула июлиин 15-һаа августын 15 хүртэр түсхай һара сонсохогдоһон байгаа. Зүгөөр бодото дээрээ юуншье хэгдээгүй шахуу, миил шууяан боложод дүүрэһэн байха юм.

Түсэбэй ёһоор, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хэрэглэлдэ 450 кубометр түлеэн бэлэдхэгдэхэ байһан аад, тэрэнэй зүбхэн 50 процентынь бэлэдхэгдээ. 11 колхозно клубай 5-нь, 6 уншалгын байшангай—3-нь, 9 улаан булангай 5-нь заһабарилагдаагүй. Кагановичын нэрэмжэтэ колхозой шэнэ клубай барилга дүүргэгдээгүй. Доржи Банзаровай, Ленинэй нэрэмжэтэ ба «Улаан Үшөөтэй» колхозууд клубай тон һайн байшангуудтай аад, тэдэнээ ондоо хэрэгтэ зорюулһан байна гэбэл. Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой клубай гэр—пекарни. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой клуб таряанай склад ба «Улаан Үшөөтэй» колхозой клуб тоһоной завод болгогдоһон байна. Гэгээтын сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой клубай гэртэ сомоной совет ороод байдаг.

Олонхи клубууд, уншалгын байшангууд ба улаан булангуудынь түхеэрэлгэнүүдээр дутамаг, тон үзэмжэгүй түхэл шарайгай байха юм. Культурно-гэгээрэлэй таһагай табелиин ёһоор эдэ эмхи зургаануудта 151 стул, 46 стол, 291 скамейкэ ба 19 шкаф бии байха ёһотой байгаа тээд бодото дээрээ 100 стул, 35 стол, 150 скамейкэ ба зүбхэн 5 шкафтай байха юм. Хүгжэмэй инструмент, шатар, ба зурагууд гэхэ зэргын шухала юумэнүүд огто үгы. Колхозуудай ба сомоной соведүүдэй түрүүлэгшэнэр энэ хэрэгтэ зорюулагдаһан түсхай мүнгэтэй байгаашье һаа, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудта хэрэгтэй шухала зүйлнүүдые олохын тула ямаршье хэмжээ абанагүй. Тэрэ байтагай Кагановичын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ үнгэрхэдөө мүнгэн үгы гэжэ шалтаад аймагай таһагаар клубтань үгтэхэ болоһон 15 метр бүдые абаагүй байха юм.

Аймагай культурно-гэгээрэлэй таһаг һара бүриин хүдэлмэриин түсэб зохёодог байбашье, тэрээнээ хэрэг дээрэнь гүйсэд бэелүүлдэггүй, саарһан дээрэнь үлөөдэг юм. Жэшээлхэдэ, сентябриин 15—16-да аймагай культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй семинар хэхэ гэжэ түсэблэгдэһэн байгаа, теэд суглараха ёһотой 18 хүнһөө ганса хүн ерэжэ, семинаршье болоогүй байна. Сентябриин 29—30-да энэ семинар хоёрдохёо зарлагдажа, колхозуудай түрүүлэгшэнэртэ эртэһээ дуулгагдаһан байбашье, мүн лэ гансахан хүн ерэһэн байгаа. Иигэжэ колхозуудай түрүүлэгшэнэр культурна хүдэлмэрилэгшэдөө семинарта эльгээхэ ябадалые хангажа шадаагүй. Боргойн «Овцевод» совхозой хүдэлмэришэд ба албан-хаагшадай хүгжэмтэ хореографическа искусствын харалга мүн нимэрхүү шалтагаанһаа таһалдаһан байгаа.

Культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудта хүдэлмэрилхэ кадрнуудые шэлэн олохо ба тэдэниие хүмүүжүүлхэ асуудалда аймагай хүтэлбэрилэгшэд баахашаршье һанаагаа табинагүй. Мүнөө аймагай культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудта хүдэлмэрилжэ шадаха кадрнууд гүйсэд олдоогүй, аймгүйсэлкомоор баталагдаагүй байха юм. Культурно-гэгээрэлэй таһагай гансахан инспектортэй байһан аад, тэрэнээ ондоо хүдэлмэридэ оруулһан байна.

Культурно-гэгээрэлэй таһагые даагша Хабалтуев олонхидоо ажахын хэрэгээр хүдөө ябуулагдадаг дээрэһээ өөрынь гол хүдэлмэридэ нилээд һаад ушарна.

Аймаг соогоо культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриин иимэ муу байхые хаража байгаад, ВКП(б)-гэй айком ба аймгүйсэлком хэмжээ абадаггүй, культурно-гэгээрэлэй таһагые даагшада зохихо туһаламжа үзүүлдэггүй байхань тон гайхалтай.

Ц. Дондуков.

НҮХЭР ФИЛАТОВАГАЙ ҮҮСХЭЛЭЭР

Яруунын аймагай Укырска эхин һургуулиин багша нүхэр Филатовагай ба пионервожата нүхэр Соболевагай үүсхэлээр түс һургуулиин дэргэдэ драматическа, дуунай ба физкультурна кружогууд эмхидхэгдэбэ. Мүнөө түс кружогойхид нүхэр Филатовагай хүтэлбэри доро ноябриин 7-до уранһайханай самодеятельностиин һонирхолтой номернуудые харуулхаар бэлэдхэжэ байна.

В. Байбородин.

Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин 29-дэхи ойе эрхим һайнаар угтахын түлөө Улан-Удын махоркын фабрикын хүдэлмэришэдэй дунда социалистическэ мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Энэ мүрысөөндэ тамхинай цех түрүү һуури эзэлээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тамхинай цехын начальник Е. Ф. Зубакина ба А. А. Якимова гэгшэд багсалһан тамхиие хаража байна.

О. Зеккиин фото.

ХҮҮГЭДЫЕ ҺАЙНААР ХҮМҮҮЖҮҮЛНЭ

Улан-Удын городской гэгээрэлэй таһагай дэргэдэхи №3 хүүгэдэй садта 100 хүүгэд байдаг юм. Эдэ хүүгэдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ нүхэр Ольга Гавриловна Можарова (садай даагшые орлогшо) ехэ анхаралтайгаар хандана. Нүхэр Можарова мүнөө нэгэ доро хүмүүжүүлэгшээр хүдэлмэрилнэ. Хүүгэдые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэриин дүй дүршэлые Ольга Гавриловна һайн мэдэхэ дээрэһээ садайнгаа эмхи гуримые һайнаа табижа шадаһан байна. Мүнөө тэндэ байгаа үхибүүд наһаараа ба дүй дүршэлөөрөө илгагдажа 4 бүлэг болгогдод, 100 тоолжо, элдэб юумэ зуража, дуу дуулажа һураханаа гадна, хүгжэм наадажа һуранад.

Мүнөө түс садай коллектив Октябрьска революциин 29-хи жэлэй ойе һайн дэмжэлтэгэдэ байдад хэл ябуулжа захалаа. Хүмүүжүүлэгшэд өөһэдынгөө хүсөөр героическэ 5 городой зурагуудые ба „Илалта“ орд ной зурагые гоё һайханаар хэнхэй. Мүн хүүгэдэй уранһайханай самодеятельностиин кружок хүгжэмшэ нүхэр Старковагай ба хүмүүжүүлэгшэ нүхэр Пономаревагай хүтэлбэри доро концертнэ номернуудые бэлэдхэжэ, хүүгэдэй хор „Сталинай тухай дуун“, „Мэндэ амар, Москва“ гэхэ мэтэ дуунуудые сээжэлдэжэ байна. Гадна Валя Черкашина „Соло“, Вова Кочерев „Илалта“ гэжэ шүлэгүүдые сээжэлдэжэд, гэрээ уран һайханаар уншахын тула бэлэдхэл хэжэ байнад.

Городой ажалшадай хүүгэд нигэкэ хүхюу сэнгүүгээр үдэрөө үнгэргөөд, үдэшэниинь гээ гэртээ таража, тэрээнайгээ тухай аба эжыдэ хөөрэжэ, тэдэнэрые баярлуулна.

Е. Ринчинова.

Колхозойнгоо правленидэ 2 дабхар гэр барихань

Зангайн аймагай „Улаан Эрхирэг“ гэжэ колхозойхид правлениингаа байшангые хоёр дабхараар бариха гэжэ хамгиингаа суглаан дээрэ хэлсэһэн юм. Мүнөө түс байшангай барилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулагдажа, шулуун, цемент гэхэ мэтын барилгын материалнууд зөөгдэжэ байна.

В. Ширеторов.

В. Б. Борсоевой дурасхаалые мүнхэлэлгэ

Бурят-монгол арадай үнэн хүбүүн гвардиин полковник В. Б. Борсоев 1945 оной мартын 8-ай үдэр Германида, Ракбин шадар, немецкэ фашистнүүдтэй болоһон байлдаанда алуулһан байна.

Орон нютагаа шэнжэлхэ Обручевай нэрэмжэтэ Кяхтын музейдэ В. Б. Борсоевой хубиин хэрэгсэлэй юумэнүүд һаяхан абтаба.

Тэдэ юумэнүүдэй дунда Борсоевой дайшалхы замые тэмдэглэһэн географическа карта, дурбэн, хутага, костюм, фотокарточкэнууд, һаяын нүхэдэйнь башаһан бэшэгүүд, 1944 оной июлиин 9-һөө—1945 оной мартын 8 хүртэр нүхэр Борсоевой бэшэжэ ябаһан дневник гэхэ зэргын зүйлнүүд бии.

Эдэ юумэнүүд музейдэ В. Б. Борсоевой дурасхаалда зорюулһан выставкэдэ табигдаха байна.

Б. Дымбрылов.

Аймагуудтай агаарай харилсаан байгуулагдахань

Манай республикын столицые аймагай центрнүүдээр холбоһон агаарай харилсаан байгуулагдаха болобо. Ноябриин 15-һаа эхилжэ Улан-Удэ—Петропавловка—Тори; Улан-Удэ—Городок город; Улан-Удэ—Хори—Сосново-Озерск гэжэ эдэ пунктнуудые холбоһон авиатрасса байгуулагдахань. Тэрэшэлэн Улан-Удэ—Баргажан—Курумкан маршруудтайгаар үнжөөд нэгэ удаа ба Улан-Удэ Нижне-Ангарска хоёрой хоорондо табан хоног соо нэгэ дахин ябаха агаарай харилсаа бии болгогдобо.

Редакцида ерэһэн бэшэг

Почтын хүдэлмэри тон һула

Яруунын аймагай „Путь социализма“ гэжэ колхозойхид оройдоол 15 экземпляр „Б-М. Үнэн“ газетые абалаг нэрэтэй аад, тэрэнь сог үргэлжэ дутуу ерэдэг байна. Сентябрь һарада гаргаһан газетын долоон номер эндэ үзэгдөөгүй байна. Энэ-эн тухай хэншье һаналаа табинагүй. Тэрэнь айхалтай бэшэ, юуб гэхэдэ почто өөдэг түсгаар хүн үгы, ябаһан ошоһон хүн удаа ерха, нимэ гуримгай болонхой. Гадна, колхозой правлени ба партиин организаци нэгэшье газетэ абадаггүй байхань айшхабтар юм.

Партийна эхин организаци нүүгаар һаналаа табидаг дээрэһээ газетэ захижа абаха дуратай олон колхозникуудта түһалха хэншье байнагүй. Захиһаншье хүнүүд һарадаа 3—4 номернуудые абанабди гэжэ гомдолтойгоор хөөрэлдэжэ байдаг. Мүн бэшэг болон телеграммануудай айхабтар удаан ябадаг. Цыдыповэ Дулмаэ Улан-Удэһээ яаралтайгаар сохиһон телеграмма аймагай центрһээ колхоз хүртэр (20 км. газарта) 9 хоноод хүрэбэ.

Иимэ байдал удаан үргэлжэлжэ болоногүй.

Ц. Д. Итыгилов.

Гэмтэлдэ орожо байна

Бурмонкоопсоюзэй аймагуудтахи бэлэдхэлэй конторонууд 1946 оной туршада соо үндэгэ бэлэдхэлые тоогой талаар дүүргэжэ байна гэбэшье, үндэгэ халагалха ба зорюулагдаһан газартань ашаажан эльгээхэ ябадалда муугаар хандана. 1946 оной 9 һарын туршада соо Бурмонкоопсоюзэй системын бэлэдхэлэй конторонуудай республикын базада тушааһан үндэгэнэй 2,2 процент гутаа гэхэгү, али тодорхойлбол тушаагдаһан үндэгэнһөө 32.540 хэһэг хэрэггүй болтороо гуташоо.

Иланг яа Хориин, Яруунын, Тарбагатайн аймагуудай бэлэдхэлэй конторонуудай тушааһан үндэгэнэй 9 процентнь гуташаһан байгаа. Теэд энэ хэрэгые мэдэжэшье байгаа һаа, Бурмонкоопсоюзай президиумэй зүгһөө ямаршье хэмжээ абтанагүй.

ЕХЭ БЕРЛИНЭЙ ДЕПУТАТ... ГОРОДСКОЙ СУГЛААНДА ҺУ... ТА БОЛОҺОНОЙ ТҮРҮҮШ... ДҮНГҮҮД

БЕРЛИН, октябриин 22. (Т... Нарибшалан шалгагдаһан гүр... мэдээгээр, ехэ Берлинэй де... дуудай городской суглаанда һ... һан һунгалтын ниитэ дүнгүүд... нимэ тоотой байна.

СДПГ болбол 999.180 голос... процент) абаба, СЕПГ—... 19,8 процент), ХДС—452.202 ... (22,1 процент), ЛПД—192.52... процент) абаба.

Хуулита бэшэ түрүүшын то... ной ёһоор ехэ Берлинэй депут... дай городской суглаанай 130... лат соохоо СДПГ—63 ма... СЕПГ—26, ХДС—29, ЛП... мандат абаха байна.

США-да һунгалт... урда тээ

НЬЮ-ЙОРК, октябриин ... (ТАСС). Юнайтед пресс аге... Тройһоо (штат Нью-Йорк) ... жуулһан ёһоор, Верховно ... судья болбол ноябрь һарада ... хо һунгалтанууд дээрэ Нью... штадаар өөрынгөө кандидаду... дэбжүүлхыень компартиин ... дэмжэлсэһэн байна. Сульяа б... түс штадай инспекторэй з... дэбжүүлэгдэһэн демократ... партиин кандидат Юунг гэ... зүгһөө коммунистнуудые кан... дуулай спискэһээ зайлуулхы... тэ хэлэн петицые буруушаа... һан байна.

Иранскэ реакционернүү... харата муухай аашану...

ТЕГЕРАН, октябриин 20. (Т... Олондо мэдэгдэһэн талынска... ционер—помещик Юнус-Хан ... иранска Азербайджанһаа тэ... жэ гараһан реакционернүүдэй ... латай нэгэдэөд, демократ... Азербайджанда эсэргүү ... муухай ябадалнуудые ба ди... нуудые эрхилжэ байна гэжэ ... фар» газетэ мэдээсэнэ. Энэ ... болбол иранска Азербайджаа... руун урдахи хилэ дээрэ Та... уулануудай оршондо муухай ... гээ хэжэ байдаг юм. Жан... болбол Азербайджанда ба Т... ска районой демократическа ... гээдүүлтэ эсэргүү тэмсэлдэ... бандада али болохоор туһал...

Гадаадын һонин

◆ Латинска Америкын ... дай конференци болбол буд... шэдэй демонстрацида поли... отрядуудай добтолхо үедэнь ... Сальвадорой 80 буд нэхэгшэ... дэлмэришэдые алаһан ба ... туулһан тушаа харюусалгата... нуудые хэһээхын эрил... Сальвадорой президент Каст... лэдэ хандаба.

◆ Монтореелэ (Мексика) ... һон электригүүдэй забастовко... бол ажаүйлэдбэриин ажал-обх... нуудые һаатуулан болюулба. Э... ригуудэй национальна проф... болбол хэрбээ хүдэлмэрш... эриттэнүүд хангагдаагүй һаа... штатуудта хани багисаанай ... товка үнгэргэхөөр хараалжа б... бли гэжэ мэдүүлбэ.

◆ Гватемалын электрическэ ... үйлэдбэриин хүдэлмэришэд ... орон дээрэ боложо байгаа ... «Юнайтед фрут компани» ... американска компанида эсэргү... бастовкодо нэгэдэн хамжаба.

◆ Египедэй национальна о... чын министр болбол уһан д... сэрэгэй флот байгуулха шухал... хай хэлэгдэһэн элидхэлые мин... нуудэй соведтэ барюулба. Эн... рилгодо 242 мянган египетскэ ... мүнгэн һомологдохо байна. С... хүнгэн корабльнууд ба ... тральщигууд Англиһаа худ... абтаха юм.

◆ Арадай парти болбол ... дээрэ өөрынгөө хүдэлмэриие т... шоусаар ябуулжа шадаха ... гэжэ «Рахбар» гэжэ тегеранск... зетэ мэдээсэнэ. Һаяхан Фа... генерал губернаторай түшаал... гэжэ байгаа ба сэрэгэй коман... щи генерал Захеди гэгшэ ар... партиин областной комитетэй ... Джеханмир гэгшые бэелдэ дуу... асараад, үхэдхэн унатарынь ш... маар сохиһон байна гэжэ түс ... тэ бэшэнэ.

◆ Авианосец, крейсер ба хоёр... миноносуудууд сэрэгтэ шэнээр татаг... шадые далай дээрэ һурган... шуулхын түлөө ба дээрэ дүрсэгд... судкануудые уһан сэрэгэй фл... һургуулинуудууд ба маневрнуудта... тэдхэхын түлөө ноябрь ба де... һара соо дулаан ороной далай... гүүр ябахаяа ошохонь гэжэ ... сэрэгэй флодой канадска ... соносхобол.

Харюусалгата редактор Ц. Д. ДАМДИНЖАПОВ.

РЕДАКЦИИН АДРЕС: г. Улан Удэ, ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС. Улан-Удэ Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1-80; зам. редактора — 23. ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной и комсомольской жизни, сельского хозяйства — 3-23 (2 зв.), культуры и быта, промышленности и транспорта — 4-52; писем трудящихся, внутренней информации и переводов—4-52 (2 зв.); об'явлений — 2-64 (2 зв.).

Н—00732. Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР. Тираж ...